

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПрАТ «ПВНЗ ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра підприємництва, менеджменту та туризму

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав.кафедрою
к.е.н., доцент Панкова М.О.

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виконала

ст. гр. ПТБ-228

_____

Білоусова К.В.

Керівник

к.е.н., доцент

_____

Волошина К.А.

Запоріжжя

2023

**ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**
Кафедра підприємництва, менеджменту та туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою

к.е.н., доцент Панкова М.О.

“ ___ » _____ 2023

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

**Студенці гр. ПТБ-228 спеціальності «Підприємство, торгівля
та біржова діяльність»**

Білоусовій Ксенії Вікторівні

1. Тема: Підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства

затверджена наказом по інституту № 02-10 від 27.01.2023 р.

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: 12.06.2023 р.

3. Перелік питань, що підлягають розробці:

- провести теоретичні дослідження в області визначення сутності виробничої діяльності;

- вивчити характеристику етапів здійснення виробничої діяльності та її види;

- дослідити сутність управління виробничою діяльністю підприємства та методи її оцінки;

- надати характеристику діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;

- провести аналіз стану балансу та фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;

- здійснити аналіз виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;

- обґрунтувати напрями поліпшення управління виробничими засобами;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;
- розробити шляхи підвищення ефективності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Дата видачі завдання _____

Керівник бакалаврської дипломної роботи _____ Волошина К.А.

Завдання прийняв до виконання _____ Білоусова К.В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 98 сторінок тексту, 32 таблиці, 2 додатки, 74 найменування використаних джерел.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є процес ефективності функціонування підприємства.

Предметом дослідження дипломної роботи є теоретико-методичні засади оцінки ефективності виробничої діяльності підприємств.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретико-методичних та практичних засад оцінки виробничої діяльності підприємств, а також розробка комплексу заходів, спрямованих на зростання рівня ефективності функціонування підприємства.

У вступі визначено актуальність теми, мету та завдання роботи, об'єкт й предмет дослідження.

У першому розділі проведено теоретичні дослідження щодо визначення сутності виробничої діяльності підприємства та методів її оцінки, етапів здійснення виробничої діяльності, вивчено процес управління виробничою діяльністю підприємства та методи її оцінки.

У другому розділі надано характеристику діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод», аналіз стану балансу та фінансових результатів, аналіз виробничої діяльності Товариства.

У третьому розділі наведено обґрунтування напрямів поліпшення управління виробничими засобами, обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод», шляхи підвищення ефективності Товариства.

Зроблено загальні висновки та надано рекомендації щодо поліпшення виробничої діяльності підприємства.

АНАЛІЗ, БАЛАНС, ВИРОБНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС, РЕЗУЛЬТАТ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

Слово/словосполучення	Скорочення	Умови використання
Збалансована система показників	BSC	за текстом
Ключові показники ефективності	KPI	за текстом
Організаційна структура управління	ОСУ	за текстом
Товариство з обмеженою відповідальністю	ТОВ	за текстом
Управління результативністю	PM	за текстом
Управління за цілями	MBO	за текстом
Цілі та ключові результати	OKR	за текстом

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДІВ ЇЇ ОЦІНКИ	
1.1. Сутність виробничої діяльності підприємства	
1.2. Характеристика етапів здійснення виробничої діяльності та її види	
1.3. Управління виробничою діяльністю підприємства та методи її оцінки	
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВОРІЗЬКИЙ МОЛОКОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД»	
2.1. Характеристика діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»	
2.2. Аналіз стану балансу та фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»	
2.3. Аналіз виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВОРІЗЬКИЙ МОЛОКОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД»	
3.1. Обґрунтування напрямів поліпшення управління виробничими засобами	
3.2. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»	
3.3. Шляхи підвищення ефективності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»	
ВИСНОВКИ	
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність підприємств в сучасних умовах зазнає впливу зовнішнього середовища. У цьому зв'язку виникає потреба побудови ефективної системи управління виробничою діяльністю підприємства.

Основною характеристикою будь-якого господарюючого суб'єкта, котрий функціонує в умовах ринкових відносин, є здійснення ним виробничої діяльності.

Виробничу діяльність можна визначати як сукупність дій працівників з використанням засобів виробництва, що необхідні для перетворення ресурсів у готову продукцію. Метою виробничої діяльності є випуск продукції її реалізація та отримання прибутку.

Виробнича діяльність підприємства складається із виробничих процесів, що включають господарчі операції, збутові та заготівельні операції.

Для реалізації усієї сукупності виробничих процесів та здійснення виробничої діяльності на підприємстві формується виробнича система. Вона складається із сукупності взаємопов'язаних та взаємозалежних складових, під якими розуміють різні ресурси, котрі потрібні для виробництва.

Можна відзначити двояку характеристику виробничої діяльності. З одного боку вона відображає технологічне призначення, що пов'язане з випуском продукції, що відповідає кількості, якості, термінам поставки на ринку. З іншого боку вона повинна забезпечувати реалізацію названих вимог при мінімальних витратах виробництва. В основі даної вимоги покладено виробничий процес, оскільки саме від нього залежить ефективність функціонування організації. При цьому важливе значення належить таким факторам як стан виробничої бази, достатність

виробничих потужностей, технічний та організаційний рівень прогресивності організації виробництва та праці.

Позитивним результатом виробничої діяльності можна вважати отримання очікуваної величини прибутку.

Провідним завданням виробничої діяльності підприємства є збереження та розвиток виробничо-економічного потенціалу.

В процесі виробничої діяльності на підприємстві розробляються та реалізуються різні задачі. Одні із них вирішуються за традиційними способами, інші потребують застосування більш складних підходів.

Провідним завданням виробничої діяльності підприємства є збереження та розвиток виробничо-економічного потенціалу.

Застосовуються традиційні заходи, котрі формують виробничу діяльність. Це встановлення обсягу випуску продукції, формування маркетингових програм для окремого виду ринку та окремого виду продукції.

Ефективність виробничої діяльності підприємств визначається рівнем або ж розміром прибутку та рентабельністю.

Ефективність виробничої діяльності вважається універсальним показником, що відображає не тільки розмір отриманого результату, а результативністю досягнутої мети у зіставленні із затраченими на її реалізацію ресурсами.

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується глибокими кризовими явищами та спадом виробництва на вітчизняних промислових підприємствах. Тому в сучасних умовах господарювання питання дослідження рівня ефективності роботи та зростання успішності економіко-фінансової діяльності набуває особливо важливого значення для всіх ланок господарської системи. Адже, без точної оцінки та аналізу рівня ефективності роботи та формування напрямів її зростання неможливо визначити ефективні шляхи його подальшого розвитку підприємства.

Знання рівня ефективності підприємницької діяльності важливе як для управлінського апарату підприємства, так і для його акціонерів,

банківських установ, фінансових служб, територіальних органів управління, фіскальних органів тощо. Намагаючись забезпечити свою довгострокову успішність у середовищі господарювання сучасні підприємства стикаються з проблемою пошуку адекватних динамічному оточенню методів і прийомів оцінювання досягнутих результатів розвитку на базі оцінки ефективності їх функціонування.

Вирішення цього завдання реалізується шляхом розроблення та реалізації різноманітних стратегій – комплексу способів досягнення повноцінного функціонування та підвищення ефективності підприємства. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансової діагностики присвячено праці таких вчених, як Герасимчук В. Г., Мазур І. І., Найденко О. Є., Шапіро В. Д., Бердникова Т. Б., Васіна А. А., Швиданенко Г. О., Ветров Н. М., що зумовлює безліч різних підходів до визначення сутності та методики дослідження ефективності роботи підприємств.

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних та практичних засад оцінки виробничої діяльності підприємств, а також розробка комплексу заходів, спрямованих на зростання рівня ефективності функціонування підприємства.

Для досягнення загальної мети в роботі були поставлені та вирішені такі задачі:

- провести теоретичні дослідження в області визначення сутності виробничої діяльності;
- вивчити характеристику етапів здійснення виробничої діяльності та її види;
- дослідити сутність управління виробничою діяльністю підприємства та методи її оцінки;
- надати характеристику діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;
- провести аналіз стану балансу та фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;

- здійснити аналіз виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;
- обґрунтувати напрями поліпшення управління виробничими засобами;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»;
- розробити шляхи підвищення ефективності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади оцінки ефективності виробничої діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є процес ефективності функціонування підприємства.

Інформаційною базою дослідження є монографічні матеріали; вітчизняні і зарубіжні публікації в сфері ефективності діяльності підприємств; ринкової економіки; аналітичні, методичні матеріали з оцінки ефективності роботи суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Використано абстрактно-логічний і аналітико-порівняльний методи; графічні методи; порівняльний і структурний аналіз; методи системного аналізу.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні поглядів та вчених-економістів щодо змісту та необхідності аналізу та управління рівнем ефективності діяльності підприємства, а також у систематизації показників, що можуть застосовуватись у процесі оцінки ефективності роботи підприємств.

Практична цінність дипломної роботи полягає у можливості застосування результатів дослідження у діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема, аналізованого ТОВ "Криворізький молокопереробний завод", з метою підвищення прибутковості та ефективності діяльності підприємства, а також становлення підприємств як соціально відповідальних суб'єктів суспільства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДІВ ЇЇ ОЦІНКИ

1.1. Сутність виробничої діяльності підприємства

Основною характеристикою будь-якого господарюючого суб'єкта, котрий функціонує в умовах ринкових відносин, є здійснення ним виробничої діяльності.

Виробнича діяльність здійснюється у різних формах, в різних галузях економіки фізичними та юридичними особами. Це діяльність з виробництва як матеріальних, так і нематеріальних благ [8].

Виробнича діяльність регулюються Національним класифікатором України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010», затверджений наказом Держспоживстандарту від 11.10.2010 р. № 457.

Розглядаючи усі аспекти та форми прояву, виробничу діяльність можна визначати як сукупність дій працівників з використанням засобів виробництва, що необхідні для перетворення ресурсів у готову продукцію .

Метою виробничої діяльності є випуск продукції, її реалізація та отримання прибутку.

Виробнича діяльність підприємства складається із виробничих процесів, що включають господарчі операції, збутові та заготівельні операції.

Для реалізації усієї сукупності виробничих процесів та здійснення виробничої діяльності на підприємстві формується виробнича система. Вона складається із сукупності взаємопов'язаних та взаємозалежних складових, під якими розуміють різні ресурси, котрі потрібні для виробництва [10].

Виробничу діяльність можна представляти як основний вид підприємництва. При її проведенні здійснюється виробництво продукції, товарів, виконуються спеціальні операції та роботи.

Слід відзначити, що на функціонування організації в ринкових умовах, проявляються негативні впливи внаслідок можливих порушень господарчих зв'язків, порушення матеріально-технічного забезпечення, зниження реалізації продукції, зниження фінансового стану організації. Саме тому розвиток сфери виробничої діяльності потребує пильної уваги з боку менеджменту організації.

Сучасне виробництво є складним процесом щодо перетворення матеріальних ресурсів та інших предметів праці в готову продукцію з метою задоволення потреб ринку [43].

Основною частиною виробничого процесу є технологічний процес як цілеспрямована дія на підприємстві на зміну стану предметів праці. При здійсненні технологічного процесу змінюються властивості предметів праці. Окрім технологічних процесів на підприємстві здійснюються й інші процеси, такі як навантажувальні, розвантажувальні, транспортні, комплектувальні тощо [21].

До основних виробничих процесів належать ті, у здійсненні яких виготовляється основна продукція підприємства. Виділяють також допоміжні та обслуговуючі процеси.

Допоміжні процеси забезпечують безперебійне здійснення основних виробничих процесів. Ці процеси здійснюються у сфері технічного обслуговування виробництва.

Обслуговуючі процеси це ті, в ході здійснення яких виконуються послуги для нормального функціонування основних і допоміжних процесів.

В сучасних умовах визначається тенденція інтеграції основних, допоміжних та обслуговуючих процесів [48].

На промислових підприємствах основне виробництво складається із певних стадій. Під стадією виробничого процесу розуміють комплекс

процесів та робіт, здійснення яких характеризує завершення певної структурної частини виробничого процесу.

Для забезпечення раціональної взаємодії усіх елементів виробничого процесу необхідно формувати виробничий цикл виробів. Важливою характеристикою такого циклу є тривалість та структура виробничого циклу [49].

Тривалість це календарний період часу, протягом якого ресурси пройдуть всі операції виробничого циклу та перетворяться в готову продукцію.

Структура виробничого циклу складається із часу роботи та перерв.

Структура повинна постійно удосконалюватись, а тривалість циклу скорочуватися.

Тривалість технологічних операцій та підготовчий і заключний час у сукупності створюють операційний цикл як тривалість закінченої частини технологічного процесу [50].

Визначають виробничо-господарську діяльність підприємства як процес виготовлення продукції чи певного виду робіт.

Можна відзначити двояку характеристику виробничої діяльності. З одного боку вона відображає технологічне призначення, що пов'язане з випуском продукції, що відповідає кількості, якості, термінам поставки на ринку. З іншого боку вона повинна забезпечувати реалізацію названих вимог при мінімальних витратах виробництва. В основі даної вимоги покладено виробничий процес, оскільки саме від нього залежить ефективність функціонування організації. При цьому важливе значення належить таким факторам як стан виробничої бази, достатність виробничих потужностей, технічний та організаційний рівень прогресивності організації виробництва та праці [51].

Область поточної виробничої діяльності включає: управління запасами, планування ремонтів та заміни обладнання, проектування та запровадження прогресивних та ресурсозберігаючих технологій, регулювання якості й кількості продукції, календарне планування тощо.

Позитивним результатом виробничої діяльності можна вважати отримання очікуваної величини прибутку.

Діяльність підприємства пов'язана із організацією виробництва, забезпеченням його необхідними ресурсами, слідкування за поточною діяльністю, коригування управлінських рішень з метою отримання очікуваних результатів.

Це передбачає необхідність постійного порівняння економічних, фінансових фактичних результатів з плановими. До найважливіших показників належать: виручка від реалізації продукції, прибуток, рентабельність, рівень оплати праці працівників, кредиторська та дебіторська заборгованість. Ці показники знаходяться під пильною увагою управлінської системи. Вони потребують постійного контролю [52].

В процесі виробничої діяльності на підприємстві розробляються та реалізуються різні задачі. Одні із них вирішуються за традиційними способами, інші потребують застосування більш складних підходів.

Провідним завданням виробничої діяльності підприємства є збереження та розвиток виробничо-економічного потенціалу.

Основні цілі виробничої діяльності підприємства наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Основні цілі виробничої діяльності підприємства

Основні цілі виробничої діяльності
1. Завоювання та утримання більшої частки ринку для своєї продукції
2. Постійне поліпшення якості продукції
3. Намагання зайняти лідируючі позиції в галузі
4. Максимальне використання усіх наявних ресурсів
5. Підвищення прибутковості усіх операцій
6. Забезпечення максимального рівня зайнятості

На основі цілей, що відображені в табл. 1.1, визначають результати виробничої діяльності. Це виробничі та економічні результати. Оскільки підприємство функціонує як відкрита система, то на результати

виробничої діяльності впливають різні фактори. При визначенні цих факторів керуються засадами системного підходу.

Саме фактори впливу формують умови господарювання та мають вплив на їх кінцеві результати. Фактори поділяють на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні фактори виробничої діяльності підприємства відображають: загальну економічну ситуацію в цілому в країні, в окремих її регіонах, на галузевих ринках. До найважливіших факторів зовнішнього впливу належать: розмір податкових ставок, рівень відсотків за кредити, міра монополізації галузі, рівень розвитку ринкових відносин та ринкових структур тощо. Суб'єкт підприємницької діяльності повинен пристосовуватись до дії зовнішніх факторів.

Внутрішні фактори є характерними для кожного підприємства. Підприємство має можливість забезпечити управління цими факторами. Внутрішні фактори визначаються історією становлення підприємства, його територіальними особливостями, технічним та організаційним рівнями підприємства, соціальними умовами.

Виробнича діяльність підприємства здійснюється на засадах встановлених принципів, сутність котрих наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Принципи виробничої діяльності підприємства

Принципи	Сутність
1. Принцип спеціалізації	Означає розподіл праці між окремими підрозділами підприємства та робочими місцями у процесі виробництва та кооперації
2. Принцип пропорційності	Передбачає відносно однакову продуктивність за одиницю часу взаємопов'язаних підрозділів підприємства
3. Принцип паралельності	Передбачає одночасне виконання окремих операцій та процесів
4. Принцип короткості	Означає забезпечення найкоротшого шляху проходження виробами усіх стадій та операцій виробничого процесу
5. Принцип неперервності	Означає скорочення та неперервність між суміжними технологічними операціями при виробництві конкретних виробів, вибір оптимального руху предметів праці й виробництва
6. Принцип ритмічності	Означає рівномірний випуск продукції за певні термінові періоди часу
7. Принцип автоматизації	Передбачає автоматизацію виробничих процесів
8. Принцип гнучкості	Визначає оперативну адаптацію виробничого процесу до змін організаційно-технічних умов виробництва

Усі переховані принципи, що наведені в табл. 1.2, є взаємопов'язаними, доповнюють один одного та у рівній мірі реалізуються у практичній виробничій діяльності підприємства.

Діяльність підприємства може бути представлена операційною діяльністю. Вона визначається як основна діяльність підприємства, включаючи інші види діяльності, окрім інвестиційної та фінансової [53].

Сутнісною основою операційної діяльності є основна виробнича діяльність. Вона пов'язана з випуском продукції та її реалізацією. Це є основною метою функціонування організації, вона забезпечує надходження основної частини доходу.

Застосовуються традиційні заходи, котрі формують виробничу діяльність. Це встановлення обсягу випуску продукції, формування маркетингових програм для окремого виду ринку та окремого виду продукції, їх оптимізація відносно виробничих можливостей організації, збалансування виробничих потужностей та програми випуску продукції, забезпечення виробничого процесу необхідними ресурсами, узгодження в часі оперативно-календарних графіків випуску продукції.

Організація виробничого процесу спрямована на вибір технології, розподіл та організаційне поєднання ресурсів. На основі розробки організаційних систем забезпечується ефективне використання ресурсів, кадрового потенціалу, обладнання та виробничих потужностей [57].

Основними елементами виробничого процесу є технологічні процеси, що поєднують засоби праці, предмети праці, персонал.

Отже, головним складником виробничого процесу є технологічний процес як сукупність дій щодо зміни стану предметів праці.

На підприємствах здійснюються різні виробничо-технологічні процеси. Їх поділяють за ознаками призначення, тривалістю в часі, мірою автоматизації.

Під основними технологічними процесами розуміють процеси випуску базової продукції та наступні її продажі.

Головні технологічні процеси поділяються на виробничі, переробні, випускаючі.

За тривалістю в часі їх поділяють на дискретні та неперервні. Для дискретних процесів характерною є циклічність, неперервні характеризуються продуктивність робочого місця, кількістю робочих місць.

За мірою автоматизації виділяють ручні, механізовані, автоматизовані. процеси.

Виробничий процес та його окремі операції повинні бути правильно організований в просторі та в часі,

Виробничий процес характеризується складністю та швидкістю тривалості виробничого циклу. Виробничий цикл це інтервал часу від початку до закінчення процесу виробництва продукції [13].

Конкретна структура виробничого циклу залежить від особливостей продукції, типу виробничого циклу.

Виробничий цикл є календарно-плановим нормативом організації виробничого процесу в часі. На основі його тривалості визначається термін запуску та випуску продукції, формуються календарні плани на усіх стадіях виробничого процесу, узгоджується робота суміжних підрозділів.

Виробничий цикл є показником рівня організації виробничого процесу, його ефективності.

З метою ефективного здійснення виробничої діяльності підприємства має бути забезпечена раціональна її організація. Організація це вид діяльності з об'єднання усіх складових виробничого процесу у єдиний процес, Це забезпечення їх раціональної взаємодії та поєднання з метою досягнення економічної та соціальної ефективності виробництва [25].

Ефективна організація виробничого процесу створює можливості забезпечення високої продуктивності на підприємстві, забезпечує випуск якісної продукції, оптимальне використання ресурсів. розвиток організаційної культури. Вона здійснюється на усіх рівнях управління

підприємством. Вона охоплює наступні види діяльності: визначення, обґрунтування та постійне удосконалення структури підприємства; планування та забезпечення взаємопов'язаної роботи усіх виробничих процесів, починаючи із розробки продукту та його поставки споживачеві; планування та практичну реалізацію організації структурних одиниць виробничої інфраструктури; забезпечення оптимального поєднання усіх складових виробничого процесу в часі; створення для учасників процесу умов праці, котрі представлені як максимально ефективно поєднання робочої сили та засобів праці; поєднання оптимальних організаційних форм та економічних методів проведення виробництва [28].

До основних задач організації виробничого процесу відносять економію трудових ресурсів шляхом упорядкування відносин та зв'язків у виробничому процесі, поліпшення творчого характеру роботи працівників та забезпечення зацікавленості в результатах роботи.

Важливою задачею є забезпечення необхідних умов для реалізації усіх напрямів виробничої діяльності підприємства.

Відзначимо, що виробнича діяльність підприємства закладена на підвалинах єдності керівництва з одного центру з виробничою самостійністю і ініціативою підприємства. Виробнича діяльність підприємства в цілому і кожного окремо взятого структурного підрозділу представляється як складний багатоаспектний процес, що включає техніку, технологію, організацію виробництва [31].

Зауважимо, що сутність управління виробничою діяльністю зводиться до вибору виробничої структури підприємства; формування його виробничої потужності; спеціалізації структурних підрозділів, формування технічної підготовки і технічного обслуговування виробництва; встановлення і управління кадровим потенціалом підприємства; обґрунтування і організація виробництва продукції; забезпечення раціонального співвідношення економічних результатів; встановлення і організація оптимального переміщення предметів праці; організація матеріально-технічного постачання виробництва на засадах

його безперервного функціонування;- організація управління підприємством; вирішення завдань соціального розвитку.

Отже, виробничу діяльність треба представляти як організацію підприємницької діяльності або виробництва матеріальних благ або послуг.

До структури виробничої діяльності підприємства входять процеси виробництва, відтворення і обігу. Процеси виробництва призначені запроваджувати реалізацію завдань підготовки та посилення випуску нової продукції, випуск промислової продукції та виконання послуг, технічне обслуговування виробництва.

Напрацювання з модернізації основних виробничих фондів, розширення та технічного переозброєння підприємств, підготовки та перепідготовки кадрів розглядаються як процеси відтворення [34].

Процеси обігу включають матеріально-технічне обслуговування та збут готової продукції.

Виробнича діяльність організації має бути спрямована на отримання максимального результату при мінімальних втратах.

Виробнича діяльність представляється як процес, що включає технологію, техніку, специфіку операцій, що запроваджуються на підприємстві.

Виробнича діяльність - це область, в межах якої проводиться безпосереднє виготовлення продукції. До її складу також належить оплата нових предметів праці, сировини, матеріалів тощо. За рахунок цих процесів здійснюється ритмічна виробнича діяльність [43].

Основною характеристикою підприємства виступає її виробнича діяльність.

Для виробничої діяльності підприємства характерними є операції, що наведені в табл. 1.3.

Характеристика операцій виробничої діяльності підприємства

Характеристика операцій виробничої діяльності	
1. Постачальницько-заготівельні операції	Полягають в пошуку відповідних постачальників, в укладенні з ними договорів про постачання, в отриманні від постачальників необхідних ресурсів, у формуванні перед безпосереднім виробництвом заготовок і ін.;
2. Виробничі операції	Полягають в трансформації залучених ресурсів в готову продукцію
3. Фінансово-збутові операції	Полягають у встановленні ціни на готову продукцію, у вивченні ринків збуту (величина попиту, рівень конкуренції і т. п.), в укладенні з клієнтами договорів про постачання їм (про купівлю-продаж) готової продукції фірми та ін.
4. Організаційні операції	Полягають у визначенні термінів, обсягів, порядку роботи співробітників фірми, в складанні і у виконанні планів поставок і продажів і тощо.

Виходячи із інформації табл. 1.3, можна зазначити, що характерною особливістю виробничої діяльності підприємства є її цілеспрямованість. При здійсненні виробничої діяльності управлінська система підприємства має намір забезпечити досягнення означених цілей щодо виготовлення продукції та її реалізації з метою отримання прибутку.

Проведення виробничої діяльності підприємства потребує формування виробничої системи. У її межах здійснюється взаємодія усіх наявних ресурсів підприємства [45].

Виробнича діяльність здійснюється на основі функцій, котрі наведені в табл. 1.4

Таблиця 1.4

Функції виробничої діяльності фірми

Функції	Сутність функцій
1. Функція організації	Формування структури підрозділів організації, які беруть участь у здійсненні виробничої діяльності, і визначення способів надання на них впливу
2. Функція нормування	Встановлення норм, які кількісно і якісно характеризують окремі елементи виробничої діяльності організації
3. Функція планування	Розробка планів виробничої діяльності на майбутні періоди; визначення цілей, конкретних завдань, способів і термінів їх досягнення
4. Функція координації	Досягнення згоди в роботі безлічі структурних підрозділів фірми та їх виробничих працівників
6. Функція мотивації	Активізація роботи виробничого колективу
7. Функція контролю	Фіксація, узагальнення та вивчення результатів виробничої діяльності кожного структурного підрозділу фірми; оцінка виконання планових завдань
8. Функція регулювання	Виявлення відхилень в ході виробництва і вжиття заходів щодо запобігання його перебоїв

Наведені у табл. 1.4 функції визначають поділ і спеціалізацію праці в сфері управління. Виконання цих функцій надає умови організації отримати очікувані результати.

Кінцевим результатом виробничої діяльності підприємства є отримання очікуваних фінансових результатів.

1.2. Характеристика етапів здійснення виробничої діяльності та її види

На засадах діючого законодавства підприємство здійснює свою виробничу діяльність, маючи на меті задовільними потреби споживачів та отримати очікуваний прибуток. Однак, основною задачею є отримання прибутку, що виступає мотиваційним механізмом здійснення виробничої діяльності [48].

До напрямів здійснення виробничої діяльності можна віднести наступні:

- нарощування обсягів випуску продукції;
- використання науково-технічних розробок;
- забезпечення мобільності виробництв;
- забезпечення гнучкої цінової політики;
- оптимальне використання ресурсів;
- забезпечення оптимальних умов праці.

Цілі здійснення виробничої діяльності поділяють на два види: стабілізації та розвитку, сутність яких наведена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Цілі та результати здійснення виробничої діяльності

Цілі та результати виробничої діяльності		
Цілі стабілізації	Цілі розвитку	Кінцеві результати
Передбачають збереження досягнутого півня виробництва, споживання ресурсів, збереження стану виробничої системи	Спрямовані на досягнення нового, більш досконалого стану системи, забезпечення новими ресурса на оптимізаційних засадах	Характеризують міру реалізації на певний терміновий час основної та локальних цілей: отримання максимального прибутку, виконання укладених угод

До інформації табл. 1.5 можна додати, що у якості критерію оцінки кінцевих результатів можуть бути показники собівартості продукції, якість продукції, витрати ресурсів тощо.

Результативність виробничої діяльності може характеризуватись таким показником як цінність продукції. Цінність продукції це її здатність задовольняти потреби споживачів.

У цьому зв'язку потрібно оцінювати види діяльності підприємства, котрі найближчим способом впливають на цінність продукції.

З цією метою у структурі виробничої діяльності виділяють два її види: основна та додаткова. Вони характеризуються певною послідовністю дій, які називають ланцюжком організації.

Види виробничої діяльності наведені в табл. 1.6

Таблиця 1.6

Види виробничої діяльності підприємства

Види виробничої діяльності	
Основна	
1. Внутрішня логістика	Приймання та зберігання матеріальних ресурсів, контроль стану запасів та їх розподіл
2. Операції	Перетворення використаних ресурсів у кінцевий продукт
3. Зовнішня логістика	Зберігання та розподіл кінцевої продукції
4. Продажі та маркетинг	Забезпечення наявності продукції на ринку та реклама
Допоміжна	
1. Постачання	Придбання ресурсів
2. Розробка технології	Розробка продукції та виробничих процесів
3. Інфраструктура	Планування, фінансування, інформаційне забезпечення, менеджмент
4. Управління персоналом	Набір, відбір, навчання, мотивація працівників

З метою проведення оцінки видів виробничої діяльності, що наведені в табл. 1.6, їх потрібно представляти як ланцюжок цінностей підприємства та виявляти ті ланки виробництва, де відбувається зростання вартості та де є потенціал для його зміцнення внаслідок зміни розташування видів діяльності та поліпшення їх координації.

Формування виробничої діяльності передбачає встановлення цілей та задач діяльності, способів їх реалізації, визначення виконавців, що вирішують зазначені питання[49].

На здійснення виробничої діяльності впливають зовнішні та внутрішні фактори.

До зовнішніх факторів відносять:

- забезпечення ресурсами;
- норми державного регулювання;
- споживачі продукції;
- конкуренти.

Названі фактори виконують значення структурної організації виробничої діяльності.

Внутрішні фактори або внутрішнє середовище повинне бути сформоване таким чином, щоб сприяти досягненню цілей виробничої діяльності.

Зовнішні фактори впливають на умови проведення виробничої діяльності підприємства, пристосування до цих впливів.

Враховуючи дію зовнішніх та внутрішніх чинників формується модель розвитку виробничої діяльності, що включає вирішення наступних задач:

- фінансування усього виробничого процесу;
- енергозабезпечення виробничого процесу;
- визначення постачальників ресурсів;
- розробка заходів реалізації продукції у відповідності з попитом.

Практична реалізація вказаних задач передбачає структурну організацію виробничого процесу.

Структуризація виробничої діяльності це її об'єктивна спеціалізація. Структуризація процесів діяльності підприємства здійснюється за напрямками власне процесу діяльності, за механізмами та способами реалізації продукції. Координація та управління цими процесами формує управлінську діяльність [50].

Моделювання виробничої діяльності передбачає визначення етапів організації виробничої діяльності, виділяють наступні етапи:

- вибір та визначення цілей виробничої діяльності;

- встановлення напрямів діяльності;
- класифікація видів діяльності;
- групування видів діяльності;
- визначення кількості працівників;
- встановлення комунікаційних зв'язків.

Отже, виробнича діяльність як узагальнююче поняття включає наступні структурні елементи:

- постачально-збутова діяльність;
- безпосередню виробничий процес;
- фінансова діяльність;
- формування організаційних заходів;
- формування персоналу;
- формування засобів праці;
- формування матеріальних ресурсів.

Формування кінцевої продукції здійснюється на засадах процесу виробництва, разом з тим, це потребує злагодженої роботи між процесом виготовлення продукції та додатковими етапами діяльності підприємства.

Це передбачає придбання та оновлення обладнання, його обслуговування та ремонт, наявність енергопостачання, водопостачання, транспортне забезпечення, підбір персоналу. Завдяки цьому забезпечується раціональний підхід до роботи на усіх виробничих рівнях та можливість виробляти продукцію, що відповідає запитам споживачів та забезпечує конкурентоспроможність виробництва.

Під організацією виробництва на підприємстві розуміють вид діяльності щодо об'єднання усіх складових виробничого процесу у єдиний процес, забезпечення їх раціональної взаємодії з метою досягнення ефективності виробничої діяльності. Організація виробництва створює умови для здійснення виробничої діяльності на ефективному рівні. Завдяки організації формується ієрархічна структура управління виробничими процесами [50].

Організація виробничої діяльності включає види, що наведені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Види організації виробничої діяльності підприємства

Види організації виробничої діяльності
Визначення.
Оновлення та постійне удосконалення структури виробництва.
Планування та забезпечення взаємного зв'язку здійснення усіх виробничих процесів.
Планування та реалізація організації структурних підрозділів інфраструктурного призначення.
Забезпечення оптимального поєднання усіх складових виробництва у часі.
Забезпечення оптимального поєднання усіх складових виробництва у часі.
Створення комфортних умов праці.

На основі інформації, що надана в табл. 1,7 можна відзначити, що до основних задач виробничої діяльності можна віднести наступні: економія матеріальних ресурсів на основі оптимального їх використання; економія трудових ресурсів на основі на основі упорядкування відносит і зв'язків у виробничому процесі; забезпечення творчого характеру праці; зацікавленість працівників в отриманні оптимальних результатів діяльності на основі матеріального й нематеріального стимулювання.

Основною задачею є забезпечення необхідних умов для реалізації усіх напрямів виробничої діяльності підприємства.

Здійснення виробничої діяльності потребує забезпечення високого рівня ефективності, що означає наступне.

Ефективність представляється як досягнення поставлених цілей на основі співставлення результатів та витрат.

Принцип ефективності передбачає формування альтернативних напрямів розвитку виробничої діяльності та вибір найоптимальнішого, що забезпечує раціоналізацію використання ресурсів. На засадах принципу ефективності встановлюються критерії для оцінки досягнення вибраних цілей [18].

Кожен господарюючий суб'єкт у відповідності із економічними, соціальними, технічними, екологічними цілями встановлює відповідні види ефективності.

Важливе значення для реалізації настав принципу ефективності є економічність, котра заснована на формуванні цільових настанов економічного характеру. Слід зазначити, що виробнича діяльність передбачає наявність певних процесів і операцій.

Виробничий процес передбачає постійне цілеспрямоване перетворення ресурсів у готову продукцію. Виділяють прості та складні процеси. Простий процес складається із послідовних операцій випуску продукції. Складний процес представляється як сукупність простих.

Виділяють неперервні та дискретні процеси, основні, допоміжні й обслуговуючі.

За сучасних умов виділяють наступні види виробничої діяльності: проектно-конструкторська, інноваційна, інвестиційна, торгово-маркетингова [52].

Проектно-конструкторська діяльність представляється як перехід від теорії до експериментально виробництва на основі формування технологій, котрі можуть бути спрямовані у виробничий процес.

Інвестиційна діяльність представляється як сукупність цілеспрямованих дій щодо вкладення грошових та інших засобів у проекти при забезпеченні віддачі вкладень.

Інноваційна діяльність це взаємозалежна послідовність дій, вона заснована на використанні результатів науково-дослідницької та проектно-конструкторських робіт для їх спрямування у виробництво чи удосконалення продукції на основі технологічного процесу.

Виділяють класифікацію інновацій за наступними критеріями:

- за метою: стратегічні, тактичні, оперативні;
- за ефективністю: для підвищення ефективності виробництва, управління;
- за економічним призначенням: інновації та нововведення;
- за призначенням у відновлюваному процесі: споживчі, інвестиційні;
- за інвестиційним потенціалом: радикальні, ординарні.

Важливою формою економічної діяльності підприємства є маркетинг. До основних принципів маркетингу відносять: вивчення стану ринку; пристосування до умов ринку; активний вплив на ринок [22].

Отже, торгово-маркетингову діяльність можна представляти як процес планування та ціноутворення, просування та реалізацію продукції на засадах обміну.

У процесі організації та здійснення виробничої діяльності застосовуються певні вміння та навички, визначаються спрямування й потреби, взаємодія із факторами зовнішнього середовища.

Слід зазначити, що внутрішнє середовище є продуктом організації та управління. Кооперація з аналогічним продуктом чужої діяльності породжує проблеми розподілу та використання спільної діяльності. Кооперація здійснюється ефективно при умовах, коли стан зовнішніх факторів створює загрози проведення виробничої діяльності.

Такі напрями як проектування виробничої діяльності, встановлення етапів і функцій, структуризація та регламентування є функціональними та вирішуються на технічних засадах.

Основною проблемою виробничої діяльності є використання людського фактору. Будь яка виробнича діяльність включає механізми реалізації осібної активності. Вони передбачають використання групової діяльності. Організація виробничої діяльності представляється як упорядкована сукупність зусиль групи осіб, що спрямована на досягнення цілей. З метою оптимізації цих процесів проводиться структуризація та регламентація аспектів сумісної діяльності, формуються умови взаємодії між учасниками [53].

Розуміння процесів організації діяльності як взаємодія між учасниками групи, котрі об'єднані для досягнення групової мети можна представляти як побудову ефективної системи діяльності.

Отже, характерною особливістю господарюючого суб'єкта є здійснення ним виробничої діяльності.

Процес виробництва здійснюється на основі поєднання природних, трудових і капітальних ресурсів на основі підприємницької діяльності. Виробництво представляється як процедура перетворення сукупності ресурсів у продукцію певної якості.

Виробнича система це система організації виробництва, елементами якої є виробничий процес, ресурси та продукція. Сучасний виробничий процес розглядається як складний процес перетворення предметів праці у готову продукцію, що задовольняє потреби споживача [53].

З метою мінімізації збитків та максимізації прибутку потрібно проводити організацію виробничого процесу.

Виробнича діяльність це спрямована робота, метою якої є перетворення наявних компонентів у продукцію. Вона займає провідне місце у системі виробництва, є його ключовою ланкою. Вона є скоординованим механізмом.

Виробництво продукції представляється як сформована технологія. Тут завершується трансформація витрат у продукцію.

Склад елементів виробництва визначають технологічні схеми. Будь яка складова виробничої системи виконує свою роль у ході виробничого процесу, складається самостійна система із найбільш простих компонентів. Системи відрізняються своїми визначеними цілями, підпорядковуються об'єктивним економічним законам.

1.3. Управління виробничою діяльністю підприємства та методи її оцінки

З метою забезпечення випуску продукції використовуються фактори виробництва, економічні ресурси, робоча сила, інформація, грошові кошти. Для забезпечення ефективності цього процесу виникає потреба раціонально ними управляти.

Отже, управління виробничою діяльністю включає управління робітниками, засобами виробництва, виробничими ресурсами, фінансами, технологіями [11].

Функціонування виробництва потребує використання вхідних ресурсів та реалізації продукції, що виготовлена на підприємстві. Отже, виникає потреба здійснювати управління постачанням та збутом, воно здійснюється підрозділами логістики.

Внаслідок здійснення виробничої діяльності здійснюється випуск продукції встановленої якості, котра відповідає визначеним стандартам, встановленим нормам, технічним умовам. У цьому зв'язку виникає потреба здійснювати управління якістю випущеної продукції, що в свою чергу передбачає управління технологічними процесами та управління персоналом [12].

Для практичного запровадження управління формується адміністративно-управлінський персонал, до складу якого включаються робітники багатьох служб підприємства. Управлінські підрозділи поділяють на виробничі, тобто ті, що здійснюють управління виробництвом, та функціональні, здійснюють управління фінансами, постачанням, збутом, кадрами, проектами тощо.

В систем управління підприємством виділяється відповідна логіка взаємодії функцій управління, що передбачає послідовність процесу управління. Тут виділяють наступні стадії [15].

На першій стадії формується ціль функціонування об'єкта, визначаються кількісні параметри розвитку. На другій стадії формуються умови для функціонування. На третій проводиться облік і контроль кінцевих результатів діяльності. На четвертій проводиться регулювання відхилень та стимулювання працівників.

Важливою функцією управління є аналітичне планування. Усі виробничі процеси мають бути структуризовані та організаційно узгодженими на засадах ранжування у рамках обраної стратегії. Система планування повинна формуватись як система неперервної підтримки

управлінських рішень при проведенні постійного моніторингу зовнішніх і внутрішніх параметрів виробництва разом із моделюванням та прогнозуванням розвитку діяльності [34].

Зміст управління виробничою діяльністю поділяють на наступні блоки:

- розробка та реалізація загальної стратегії та напрямів виробничої діяльності;

- розробка та запровадження виробничої системи, що включає проектування виробничих процесів, прийняття рішення щодо формування виробничих потужностей, організація роботи та нормування праці.

- планування та контроль функціонування виробничої системи.

Виробнича діяльність підприємства ґрунтується на комплексі забезпечувальних робіт. У цьому зв'язку функції управління власною виробничою діяльністю тісно пов'язані з усіма видами управлінської праці.

Управління представляється як єдність таких сторін: зміст, організація, процедура здійснення, тобто технологія управління [42].

Процес управління має циклічний характер, відбувається у часі й просторі. Цикл управління має виміри: термін циклу та просторові рамки. Тривалість циклу управління визначається терміном накопичення інформації, розробкою та прийняттям рішень, організацію реалізації рішень

Отже, управління виробничою діяльністю представляється як цілеспрямований процес впливу на діяльність підприємства з метою отримання очікуваного результату.

Управлінською системою підприємства за сучасних умов значна увага приділяється забезпеченню конкурентоспроможності продукції. Це питання вирішується на рівні оперативного управління, котре спрямоване на забезпечення координаційної діяльності [57].

Слід зазначити, що надійність та ритмічність виробничого процесу часто знижується внаслідок неефективних управлінських рішень у системі оперативного управління.

Доцільно відзначити існуючі недоліки в системі оперативного управління:

- нераціональність теоретичного й методичного забезпечення організації оперативного управління, що спричиняє прийняття необґрунтованих управлінських рішень;

- функціональний принцип формування системи оперативного управління не створює умов ефективного запровадження методів управління виробництвом, що спричиняє зниження реагування на зміни умов зовнішнього та внутрішнього середовища;

- низький рівень використання сучасних інформаційних технологій управління.

Ефективна система оперативного управління забезпечує реалізацію виробничої програми при оптимальному використанні ресурсів на основі вирішення наступних задач:

- формування оперативно-календарних планів за усіма структурними елементами організаційної системи підприємства;

- організація оперативного збору інформації про існуючі зміни у виробничій та збутовій діяльності:

- проведення неперервного контролю за фактичним станом виконання плану, виявлення та аналіз відхилень між фактичним та плановим ходом виробничого процесу:

- виявлення та ліквідація причин, що перешкоджають виконанню виробничої програми;

- забезпечення координації роботи у структурних підрозділах з метою забезпечення ритмічної діяльності;

- проведення постійного аналізу реалізації виробничої програми.

Вирішення цих задач буде забезпечувати випуск продукції високої якості та потрібної номенклатури у відповідності із затвердженим планом у встановлені терміни.

Процес управління можна визначити як сукупність послідовних дій управлінського персоналу щодо визначення цілей для об'єктів управління

та їх фактичного стану на основі регулювання та обробки інформації, формування та затвердження економічно обґрунтованих управлінських рішень [69].

Важливим фактором у процесі управління є оцінка фактичного стану виробництва у кожному структурному підрозділі підприємства на основі визначення шляхів подолання протиріч між метою та складеною виробничою ситуацією. У цьому зв'язку встановлюються конкретні задачі кожного структурного підрозділу, котрі враховують максимальні можливості щодо реалізації поставлених цілей.

На завершальному етапі управління формуються та приймаються управлінські рішення.

Практична реалізація процесу управління виражається у періодичній повторюваності робіт щодо формування виробничої програми для кожного структурного підрозділу, формування оперативних завдань, контроль за їх виконанням [56].

Перша частина названих робіт стосується планування виробничої діяльності, котра здійснюється у відповідності зі встановленими плановими періодами. Друга пов'язані зі здійсненням контролю виконання планових завдань, з формуванням необхідної інформації для регулювання виробничого процесу.

Для планування та регулювання виробничої діяльності потрібно формувати інформацію про підготовку виробництва, про цілі та задачі виробничих підрозділів. про стан виробничого процесу.

Складність усієї роботи проявляється в тому, що інформація є досить різноманітною як по формі, так і за змістом, тому потрібно використовувати технічні засоби.

Виконання прийнятих управлінських рішень потребує відповідного організаційного забезпечення, котре супроводжується регламентацією роботи структурних підрозділів, створенням нормативної бази, плануванням, інструктажем виконавців, організацією взаємодії усі ланок управління виробництвом [11].

Вказані дії управлінського персоналу повинні передбачати відповідальність керівників підрозділів та їх функціональних органів за невиконання виробничої програми. У цьому зв'язку потрібно забезпечити дотримання виробничої дисципліни та контроль за регулюванням проведення виробничого процесу.

Процедура доведення прийнятих рішень до виконавців, організація та координація робіт виробничих підрозділів та регулювання виробничого процесу є завершальною стадією процесу управління.

У рамках структури управління здійснюється управлінський процес, між його учасниками розподіляють задачі та функції управління. Виходячи з уих позицій управління розглядається як форма розподілу та кооперації управлінської діяльності, у рамках якої здійснюється процес управління, спрямований на досягнення визначених цілей.

У процесі управління виробничою діяльністю використовуються функції, сукупність яких створює цикл управління. На підприємстві використовуються спеціальні функції управління, що відображають економічний зміст управління.

Забезпечення ефективного функціонування підприємства ґрунтується на засадах управління, котре визначається вибором раціонально проведеного аналізу [1].

На основі результатів аналізу вивчаються напрями розвитку виробничої діяльності, досліджується вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на зміні оціночних показників, здійснюється обґрунтування планових показників та прийняття управлінських рішень, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, проводиться оцінка результатів діяльності, формується стратегія й тактика розвитку.

Аналіз виробничої діяльності є основою формування управлінських рішень. З метою їх обґрунтування виявляються існуючі проблеми, ризики.

З наукової точки зору економічний аналіз представляється як спосіб пізнання економічних явищ та процесів, заснований на розчленуванні їх складові частини та вивчення їх у взаємозв'язку [2].

Аналіз розглядається як функція управління виробництвом.

На початковому етапі здійснюється накопичення інформації про стан об'єкта дослідження. У процесі аналізу первинна інформація підлягає аналітичній обробці, здійснюється порівняння результатів діяльності підприємства із динамікою минулих періодів, із плановими показниками, виявляються фактори впливу на кінцеві результати діяльності.

Отже, економічний аналіз розглядається як діяльність щодо формування та вибору управлінських рішень.

Аналіз тісно пов'язаний із плануванням та прогнозуванням, оскільки без аналізу не можливо виконати ці функції. Значення аналізу виробничої діяльності підприємства полягає в тому, що на його основі здійснюється накопичення інформації для планування, оцінки якості та обґрунтування планових показників [3].

Розробка планів для підприємства передбачає прийняття рішень щодо розвитку виробничої діяльності у майбутньому. Окрім того, він є засобом контролю для виконання планів. Аналіз дає підстави для поліпшення рівня планування та його обґрунтованості.

Роль аналізу також полягає у виявленні резервів підвищення ефективності виробничої діяльності.

Таким чином, аналіз виробничої діяльності є важливим елементом у системі управління виробництвом, діючим засобом виявлення резервів та розробки управлінських рішень.

Предметом аналізу виробничої діяльності є причинно наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів.

Об'єктом аналізу є економічні результати виробничої діяльності.

Аналіз проводиться з метою оцінки досягнутих результатів та з метою виявлення недоліків у виробничій діяльності. Саме тому потрібно поліпшувати оперативність та дієвість аналізу [5].

Важливою функцією аналізу є вивчення впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів на результати виробничої діяльності, а також виявлення зовнішніх та внутрішніх факторів. Це забезпечує проведення

об'єктивної оцінки виробничої діяльності, проведення прогностичного розвитку.

Основною функцією аналізу є пошук резервів зростання ефективності виробничої діяльності.

Не менш важливою функцією є оцінка результатів виробничої діяльності щодо виконання планів, встановлення наявних можливостей та діагностика стану підприємства на ринку [7].

Проведення аналізу повинне відповідати об'єктивним засадам.

По-перше, аналіз повинен ґрунтуватись на державному підході, тобто враховувати тенденції економічної та соціальної політики.

По-друге, він повинен мати науковий характер.

По-третє, аналіз має бути комплексним.

Важливою вимогою до проведення аналізу є використання системного підходу, це передбачає, що кожен об'єкт розглядається як складна динамічна система, котра складається із елементів пов'язаних між собою та із зовнішнім середовищем.

По-четверте, аналіз повинен бути об'єктивним, конкретним та точним. Він має бути заснований на об'єктивній, достовірній інформації, його висновки повинні бути обґрунтовані на основі аналітичних розрахунків.

По-п'яте, аналіз повинен активно впливати на хід виробництва та його результати, спрямований на виявлення недоліків у роботі, на його основі мають формуватись пропозиції для поліпшення виробничої діяльності.

По-шосте, аналіз повинен проводитись систематично, він має бути оперативним.

Таким чином, до основних принципів аналізу відносять науковість, комплексність, системність, об'єктивність, точність, достовірність, дієвість, оперативність, ефективність.

У відповідності із задачами аналізу виділяють наступні етапи його проведення [19].

Перший етап аналізу передбачає встановлення причин відхилень фактичних показників діяльності від планових, виявлення виробничих резервів. Усі причини, що спричиняють ці відхилення, поділяють на зовнішні та внутрішні.

На другому етапі встановлюються причинно-наслідкові зв'язки, що виникають у ході здійснення виробничого процесу, встановлюються фактори, що впливають на виробничий процес. З метою визначення причин порушення виробничого процесу та розробки заходів щодо його поліпшення може бути сформована модель причинно-наслідкових зв'язків, що виникають між параметрами виробничого процесу. Вона включає усі основні показники, що характеризують стан виробничої діяльності та причини відхилень.

Інформація, що сформована в процесі проведення аналізу та характеризує причини порушення виробничого діяльності, повинна своєчасно надходити до керівників функціональних і виробничих підрозділів.

На третьому етапі проводиться підготовка аналітичної інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень щодо регулювання виробничого процесу. кожне рішення має бути обґрунтованим.

Наведені вище етапи охоплюють увесь комплекс роботи щодо контролю та аналізу виробничої діяльності. Виконання цих робіт передбачає використання економічних методів та сучасних інформаційних технологій.

При проведенні аналізу виробничої діяльності використовують техніко-економічні показники. У залежності від призначення та використання виділяють кількісні та якісні показники, розрахункові, натуральні та вартісні [20].

Кількісні показники характеризують певні сторони діяльності підприємства, обсяг випуску, обсяг реалізації, кількість обладнання, чисельність працівників тощо.

Якісні показники характеризують результати виробничої діяльності, прибуток, продуктивність праці, рентабельність тощо.

Розрахункові показники визначаються та затверджуються підприємством: товарна продукція, випуск продукції, собівартість, товарна продукція, вартість основних засобів, чисельність працівників, фонд оплати праці.

Показники поділяються на натуральні, вартісні, трудові.

Натуральні показники показуються у фізичних та умовних одиницях виміру, до них відносять ті, що визначають кількісну оцінку випуску продукції.

До умовно-натуральних показників відносять ті, що враховують якісні характеристики продукції.

Трудові показники використовуються для визначення обсягу робіт за окремими операціями та для підрозділів допоміжного виробництва, для визначення завдань щодо зростання певного показника.

Вартісні показники використовуються для виміру обсягу реалізованої, товарної та валової продукції.

Вибір показників здійснюється на основі мети аналізу.

Висновки до першого розділу.

Основною характеристикою будь-якого господарюючого суб'єкта, котрий функціонує в умовах ринкових відносин, є здійснення ним виробничої діяльності.

Виробнича діяльність здійснюється у різних формах, в різних галузях економіки фізичними та юридичними особами. Це діяльність з виробництва як матеріальних, так і нематеріальних благ.

Метою виробничої діяльності є випуск продукції, її реалізація та отримання прибутку.

Виробнича діяльність підприємства складається із виробничих процесів, що включають господарчі операції, збутові та заготівельні операції.

Можна відзначити двояку характеристику виробничої діяльності. З одного боку вона відображає технологічне призначення, що пов'язане з випуском продукції, що відповідає кількості, якості, термінам поставки на ринку. З іншого боку вона повинна забезпечувати реалізацію названих вимог при мінімальних витратах виробництва.

Ефективна організація виробничого процесу створює можливості забезпечення високої продуктивності на підприємстві, забезпечує випуск якісної продукції, оптимальне використання ресурсів. розвиток організаційної культури. Вона здійснюється на усіх рівнях управління підприємством. Вона охоплює наступні види діяльності: визначення, обґрунтування та постійне удосконалення структури підприємства; планування та забезпечення взаємопов'язаної роботи усіх виробничих процесів, починаючи із розробки продукту та його поставки споживачеві; планування та практичну реалізацію організації структурних одиниць виробничої інфраструктури; забезпечення оптимального поєднання усіх складових виробничого процесу в часі; створення для учасників процесу умов праці, котрі представлені як максимально ефективно поєднання робочої сили та засобів праці; поєднання оптимальних організаційних форм та економічних методів проведення виробництва.

Сутність управління виробничою діяльністю зводиться до вибору виробничої структури підприємства; формування його виробничої потужності; спеціалізації структурних підрозділів, формування технічної підготовки і технічного обслуговування виробництва; встановлення і управління кадровим потенціалом підприємства; обґрунтування і організація виробництва продукції; забезпечення раціонального співвідношення економічних результатів; встановлення і організація оптимального переміщення предметів праці; організація матеріально-технічного постачання виробництва на засадах його безперебійного функціонування;- організація управління підприємством; вирішення завдань соціального розвитку.

Отже, виробничу діяльність треба представляти як організацію підприємницької діяльності або виробництва матеріальних благ або послуг.

З метою забезпечення випуску продукції використовуються фактори виробництва, економічні ресурси, робоча сила, інформація, грошові кошти. Для забезпечення ефективності цього процесу виникає потреба раціонально ними управляти.

Управління виробничою діяльністю включає управління робітниками, засобами виробництва, виробничими ресурсами, фінансами, технологіями.

Внаслідок здійснення виробничої діяльності здійснюється випуск продукції встановленої якості, котра відповідає визначеним стандартам, встановленим нормам, технічним умовам. У цьому зв'язку виникає потреба здійснювати управління якістю випущеної продукції, що в свою чергу передбачає управління технологічними процесами та управління персоналом.

Аналіз виробничої діяльності є основою формування управлінських рішень. З метою їх обґрунтування виявляються існуючі проблеми, ризики.

Аналіз розглядається як функція управління виробництвом.

Аналіз виробничої діяльності є важливим елементом у системі управління виробництвом, діючим засобом виявлення резервів та розробки управлінських рішень.

Предметом аналізу виробничої діяльності є причинно наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів.

Об'єктом аналізу є економічні результати виробничої діяльності.

Аналіз проводиться з метою оцінки досягнутих результатів та з метою виявлення недоліків у виробничій діяльності. Саме тому потрібно поліпшувати оперативність та дієвість аналізу.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВОРІЗЬКИЙ МОЛОКОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД»

2.1. Характеристика діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Пріоритетним напрямом становлення та розвитку молокопереробної галузі є виготовлення молочної сировини широкого асортименту.

Практична реалізація цих напрямів створює умови для вирішення соціально-економічних задач як на регіональному та державному рівнях. Ставиться питання задоволення попиту споживачів; розширення ринки збуту молочної продукції; поповнення оборотних активів молокопереробних підприємств; сприяння оптимальному режиму роботи всіх ланок організаційно-технологічного процесу інтегрованого виробництва молочної продукції.

Виготовлення якісної й цінної продукції для споживачів визначається як кінцева мета діяльності молокопереробних підприємств. Такий напрям може бути забезпечений на засадах ефективної системи управління виробництвом, якістю, маркетингом та конкурентоспроможністю продукції.

Основною задачею молокопереробної галузі України є забезпечення внутрішньої потреби країни молочною продукцією на основі власного виробництва. Це потребує забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції.. Ринок молокопродуктів характеризується стійкими тенденціями, його стан має великий вплив на інші ринки продуктів харчування.

На сьогодні ринок продуктів молочної продукції є досить насиченим. На ньому функціонує велика кількість переробних підприємств різної величини і спеціалізації з широким асортиментом продукції.

Сучасні спрямування вказують на те, що для молокопереробної галузі характерними є наступні аспекти:

- зменшення поголів'я великої рогатої худоби як основного постачальника молочної сировини;
- зниження випуску молока усіх видів;
- поліпшення якості молока, закупленого на переробку.

Аналіз споживання молочних продуктів у розрізі товарних позицій, свідчить, що найбільше припадає на питне молоко, а саме 116,3 кг на рік.

Споживання сиру у світі коливається від 17,8 до 0,22 кг для особи на рік., в Україні – 4,37 кг/рік.

До основних причин зменшення споживання молочних продуктів в Україні є такі:

- втрата частини територій з декількома тисячами споживачів;
- зниження купівельної спроможності населення;
- збільшення цін на молочні продукти.

Національний ринок молочної сировини в Україні представлений такими категоріями виробників: сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті селянські господарства.

.Виробництво молока і молокопродуктів характеризується певними особливостями, які пов'язані з властивостями молочної сировини: транспортування на невеликі відстані, непридатність до тривалого зберігання. Тому створення стабільних каналів реалізації є гарантією, що надходження молока на молокопереробні підприємства буде ритмічним, що забезпечить населення продуктами.

У зв'язку з тим, що відбулося зміщення сировинної бази молокопереробних підприємств в бік особистих господарств населення, виникли проблеми із закупівлею відповідної якості сировини і тому з'явилася потреба в посередницьких послугах при масштабній заготівлі молока.

До списку лідерів молочної галузі відносяться не лише українські переробними молока, а й інші компанії, які здійснюють в яких виробництво в Україні.

Провідні позиції на ринку має компанія «TerraFood». з виробництва фасованого вершкового масла і плавленого сиру та поставляє свою продукцію більш ніж в 30 країн.

На другій позиції за обсягом реалізації молочної продукції є «Молочний Альянс», що експортує свою продукцію в 35 країн.

На третій позиції знаходиться компанія «Danone Україна», котра має два напрями виробництва, такі як молочна продукція та продукти дитячого харчування.

Компанія «TerraFood» реалізує свою продукцію презентує під такими торговельними марками молочної продукції: «Ферма», «Premialle», «Тульчинка», «Біла лінія», «Золотий резерв», «Щедра долина», «Хатинка», «Вапнярка», «Любий край».

Молочні виробники активно запроваджують інноваційні напрями, національний ринок молокопродуктів постійно удосконалюється.

До провідних підприємств належать «Danone Україна», «Молочний альянс», «Лакталіс Україна», «Люстдорф», «Вімм-Білл-Данн Україна», вони займають 50 % ринку.

Таким чином, сучасну молочну галузь України можна характеризувати як ефективне середовище, яке включає як вітчизняних учасників, так і світові молочні брендами, для яких характерним є наявність широкого асортименту традиційної та інноваційної продукції.

Серед підприємств виробництва молочної продукції в Україні виділяється ТОВ "«Криворізький молокопереробний завод».

На підприємстві виробляються наступні види продукції:

- сири;
- масло;
- цільномолочна продукція;
- нежирна продукція;

- суха молочна сироватка;
- молочний цукор;
- концентрати.

Одним із найважливіших пріоритетів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є забезпечення показників якості продукції, підвищення рівня конкурентоспроможності на основі модернізації виробничих процесів.

Якість продукції це сукупність властивостей, що призначені задовольняти потреби споживачів у відповідності з її призначенням.

Система забезпечення якості продукції заснована на виконанні вимог технічних нормативів, технологічної документації. У діючій нв підприємстві документації відображаються технологічні процеси з вимогами до їх режимів та контрольні параметри, що впливають на якість продукції.

Контроль якості матеріальних ресурсів, контроль на усіх стадіях виробництва передбачається технологічними інструкціями та здійснюється виробничою лабораторією підприємства.

На основі отриманих лабораторних досліджень формується висновок про використання матеріальних ресурсів. На готову продукцію формуються посвідчення якості.

Постійно здійснюється контроль за санітарним станом структурних підрозділів.

Пріоритетним продуктом ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є сир.

Сирним продуктом є продукт із вмістом жиру не менше 50 %. На відміну від сиру він має нижчу ціну, але не поступається якістю.

На ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» проводиться класифікація сирів за способом виробництва. Виробляються надтверді, тверді на напівтверді сири. Свіжі сири це ті, що виготовлені без дозрівання. Виробництво м'яких сирів засноване на використанні в технологічному процесі синьої чи білої плісняви.

Розсільні сири дозрівають у солоному розчин. Плавлені сири отримують в результаті переробки твердих сирів.

Процес виробництва сиру включає наступні етапи: добір сировини, дозрівання молока, підготовка до звертання, згущення, пресування, посолка, дозрівання, пакування.

На ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» використовується лінійно-функціональна структура управління.

Організаційна структура спрямована на встановлення взаємозв'язків між структурними підрозділами підприємства.

Вищим керівним органом управління є загальні збори акціонерів. До органів управління належить спостережна рада та виконавчий орган в особі генерального директора.

Генеральний директор вирішує самостійно всі питання діяльності товариства. Він надає накази та розпорядження, несе відповідальність в межах своїх повноважень.

У підпорядкуванні директора знаходяться секретар керівника, головний інженер, головний бухгалтер, замісник директора з комерційних питань, юрист, старший економіст, інструктор по кадрам, начальник виробничої лабораторії, охорона.

Секретар керівника здійснює приймання та обробку інформації, замається діловодством.

Головний інженер визначає технічну політику, займається тезнічною підготовкою виробництва. У його підпорядкуванні знаходяться: інженер-технолог, бухгалтер, маслоробний цех та інші виробничі підрозділи

Головний бухгалтер здійснює організацію обліку господарчо-фінансової діяльності підприємства та здійснює контроль за використанням ресурсів, здійснює облік руху грошових коштів.

Замісник директора з комерційних питань проводить організацію роботи щодо контролю якості продукції, займається організацією роботи служби збуту.

Юрист проводить контроль здійснення угод та відстоює інтереси товариства у судах.

Старший економіст здійснює організацію економічної діяльності.

Інженер з охорони праці здійснює контроль за дотриманням діючого законодавства з охорони праці.

Відділ кадрів організовує роботу по забезпеченню підприємства робочою силою.

Начальник виробничої лабораторії здійснює проведення хімічних аналізів, забезпечує контроль якості продукції та матеріальних ресурсів.

На даний час така організаційна структура є прийнятною для підприємства.

Основними цілями ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є задоволення суспільних потреб у молочній продукції та отримання прибутку.

Для досягнення поставлених цілей на підприємстві проводяться такі види діяльності:

- переробка сільськогосподарської продукції;
- торгівельно-закупівельна діяльність;
- надання транспортних та експедиційних послуг;
- проведення виставочних заходів;
- виконання науково-дослідницької роботи.

Предметом діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є:

- виробництво та реалізація молочної продукції;
- перероблення та реалізація відходів виробництва;
- оптова та роздрібна торгівля;
- надання послуг підприємствам харчування.

В основі процесу випуску продукції покладено наступне:

При виробництві продукції використовуються лише натуральні інгредієнти та наповнювачі.

Для продукції характерним є наявність лікувально-профілактичних властивостей, оптимальна термічна обробка дозволяє зберегти корисні компоненти у продукції.

На підприємстві забезпечується суворий контроль якості продукції. Молоко, що надходить на підприємство перевіряється спеціалістами приймальної лабораторії.

На підприємстві усі виробничі та технологічні процеси злагодженими. Досконала матеріально-технічна база дозволяє нарощувати обсяги випуску продукції. Трудова дисципліна та санітарна чистота гарантує її високу якість. Ефективна система маркетингу забезпечує широкі ринки збуту.

Спеціалісти підприємства постійно проводять удосконалення виробництва. Так, у сирному підрозділі встановлена автоматизована лінія з виробництва твердих сирів.

Підприємство має наміри найбільш повно задовольняти споживчий попит, тому постійно розширюється асортимент продукції, поліпшуються споживчі якості, збільшуються терміни зберігання.

2.2. Аналіз стану балансу та фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Результати виробничої діяльності знаходять відображення у звіті про фінансовий стан підприємства, що має назву баланс. Він відображає активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату. Баланс складається на кінець останнього дня звітного періоду.

У балансі відображається стан майна підприємства та фінансові засоби, що використовує підприємство.

Він включає два розділи - активи й пасиви.

До складу активів відносять основні засоби, запаси й витрати, грошові кошти тощо.

У складі пасивів відображають джерела власних коштів, довгострокові та короткострокові пасиви. Баланс це форма бухгалтерської звітності, на основі якої можна робити висновки про фінансовий стан підприємства.

З метою виявлення основних тенденцій функціонування підприємства здійснюють вертикальний та горизонтальний аналіз балансу.

Аналіз стану балансу ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз статей балансу ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютні	Відхилення відносні
Нематеріальні активи	10376	825	- 9551	- 7,95
Незавершені капітальні інвестиції	116330	75796	- 40534	- 34,84
Основні засоби	896468	886043	- 10425	- 11,62
Інші необоротні активи	28162	17057	- 11106	- 39,43
I. Всього необоротних активів	1054795	981889	- 72906	- 6,91
Запаси	218644	181398	- 37946	- 17,04
Готова продукція	86666	73258	- 13408	- 15,47
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	314201	257959	- 56242	- 17,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	13258	6071	- 7184	- 54,21
з бюджетом	38398	13496	- 24902	- 64,85
у тому числі з податку на прибуток	9704	9765	+ 61	+ 0,63
Інша поточна дебіторська заборгованість	358	345	- 13	- 3,63
Гроші та їх еквіваленти	48213	36981	- 11232	- 23,29
Витрати майбутніх періодів	560	448	- 112	- 20,0
Інші оборотні активи	42	11	- 31	- 73,81
2. Всього оборотних активів	633674	496709	- 134965	- 21,61
Баланс	1688469	1478598	- 209871	- 12,43
Зареєстрований (пайовий капітал)	5341	5341	-	-
Додатковий капітал	0	3951	+ 3951	+ 100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1221275	1090575	- 130700	- 10,7
I. Всього власного капіталу	1226616	1099867	- 126745	- 10,55
Довгострокові кредити банків	22661	0	- 22661	- 100,0
Інші довгострокові зобов'язання	3613	2357	- 1256	- 34,76
2. Всього довгострокових зобов'язань і забезпечень	26274	2357	- 23917	- 91,04
Короткострокові кредити банків	208600	205887	- 2713	- 1,3
товари, роботи, послуги	93113	68197	-23916	- 26,76
розрахунками з бюджетом	1309	1135	- 174	- 13,29
розрахунками зі страхування	695	873	+ 178	+12,5
розрахунками з оплати праці	4787	4315	- 472	- 9,86
Поточні забезпечення	13583	13756	+ 173	+ 10,13
Доходи майбутніх періодів	0	74	+ 74	+ 100,0
Інші поточні зобов'язання	112784	81822	- 30962	- 27,45
3. Всього поточних зобов'язань і забезпечень	435579	376374	- 59205	- 13,59
Баланс	1688469	1478598	- 209871	- 12,43

Із табл. 2.1 можна зробити наступні висновки.

На кінець 2023 року відзначається зменшення майже за усіма статтями балансу.

Так, незвершені капітальні інвестиції були зменшені на 34,84%. Зниження основних засобів склало 11,62%. внаслідок зменшення їх первісної вартості на 7,3%.

Загалом величина необоротних активів була зменшена на 6,91%. Такий стан не можна відзначити як позитивний, оскільки необоротні активи є основою виробничої діяльності підприємства та мають безпосередній вплив на його ефективність.

Можна відзначити, що на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» величина необоротних активів є недостатньою для покриття в довгостроковій перспективі стійкої виробничої та фінансової діяльності підприємства. Це може спричинити втрату ліквідності та платоспроможності.

Питома вага необоротних активів у загальній величині майна була збільшена від 62,5% до 66,4%.

Результати аналізу показали, що величина оборотних активів у звітному періоді була зменшена на 21,61%.

Оборотні активи підприємства це частина ресурсів, котрі спрямовані на забезпечення безперервності роботи підприємства. До їх складу відносять: грошові кошти, запаси, дебіторську заборгованість, залишки готової продукції, поточну частину витрат майбутніх періодів.

У звітному періоді запаси підприємства були зменшені на 17,04%.

Запаси це найбільш розповсюджений вид активів підприємства.

Запаси призначені для реалізації їх в майбутньому чи для використання в операційному циклі.

Величина запасів має суттєвий вплив на результати діяльності підприємства.

Збільшення запасів потребує більшої величини оборотних коштів, додаткових витрат на їх збереження. Зменшення запасів може спричинити

неритмічність виробництва плоть до його зупинки. Тому виникає потреба забезпечувати оптимізацію запасів.

Аналіз активів підприємства показав, що величина готової продукції була зменшена на 15,47%. Це можна вважати позитивним.

Готова продукція – це продукція, що пройшла усі стадії виробничого процесу та відповідає стандартам або технічним умовам. Її величина має бути мінімальною, оскільки перебування на складах підприємства готової продукції призводить до відволікання коштів з обороту.

У статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» показують заборгованість покупців за відвантажену їм продукцію. На ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» ця стаття була зменшена на 17,0%, що є позитивним.

Грошові кошти підприємства були зменшені на 23,29%.

Стаття "Грошові кошти та їх еквіваленти" включає: грошові кошти це готівка, гроші на рахунках у банках до запитання; еквіваленти грошових коштів це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості.

Грошові кошти є активами, що характеризуються абсолютною ліквідністю.

Пасиви балансу це джерела майна підприємства. Джерела поділяють на власні та позикові. Пасиви балансу поділяються на три розділи: капітал та резерви, довгострокові зобов'язання, короткострокові зобов'язання.

Капітал і резерви це власні ресурси підприємства, інші це зобов'язання підприємства.

Власний капітал підприємства це власні джерела фінансування, це загальна вартість засобів підприємства, що є джерелом фінансування активів.

Аналіз показав, що власний капітал ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» був зменшений на 10,55% внаслідок зменшення нерозподіленого прибутку. Зменшення цього показника вважається негативною тенденцією. Однак, питома вага власного капіталу у загальній величині балансу зросла від 73,5% до 74,4%, що вказує на зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Довгострокові зобов'язання це суми, котрі погашаються більше, ніж через 12 місяців після дати бухгалтерського звіту. Аналіз показав, що у звітному періоді вони були зменшені на 91,04% внаслідок погашення довгострокових кредитів.

Короткострокові зобов'язання це зобов'язання, котрі можуть бути погашені протягом року. Вони були зменшені на 13,59%.

Кредиторська заборгованість це сукупність боргів суб'єкта господарювання перед іншими суб'єктами.

Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками, тобто за товари, роботи, послуги була знижена за звітний період на 26,76%.

Поточні забезпечення показують величину забезпечень, котрі мають бути використані протягом року для покриття витрат, вони зросли на 10,13%.

Отже, відзначається зменшення величини балансу, відзначається зменшення активів і пасивів, це може спричинити погіршення ділової активності підприємства, знецінення його активів.

Далі переходимо до аналізу фінансових результатів.

Фінансовий результат представляється як різниця між доходами та витратами підприємства. У результаті може бути отриманий прибуток або збиток.

Основними складниками фінансового результату є наступні.

Чистий дохід це різниця між виручкою та податку на додану вартість та акцизними нарахуваннями.

Валовий прибуток це різниця між чистим доходом та собівартістю.

Фінансовий результат від операційної діяльності розраховується як різниця між сумою валового прибутку та інших операційних доходів та інших операційних витрат, адміністративних витрат, витрат на збут.

Фінансовий результат до оподаткування це різниця між сумою фінансових результатів від операційної діяльності та інших доходів, фінансових доходів, доходів від участі в капіталі та іншими витратами.

Чистий фінансовий результат це різниця між усіма доходами та усіма витратами.

Прибуток спричиняє збільшення нерозподіленого прибутку. Він може бути спрямований на виплату дивідендів, формування резервного капіталу, збільшення статутного капіталу.

Фінансові результати розглядаються як системне поняття, котре відображає спільний результат від виробничої та комерційної діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації продукції, це кінцевий результат фінансової діяльності у вигляді прибутку.

Кінцевий фінансовий результат представляється як різниця доходів та витрат підприємства в цілому.

Під формуванням фінансових результатів розуміють певну послідовність, кінцевою метою якої є визначення показника прибутку або збитку.

Аналіз фінансових результатів проводять з метою визначення оптимальних напрямів досягнення цілей підприємства.

Фінансовий результат вказує на наявність прибутків чи збитків підприємства.

Особливістю оцінки фінансових результатів є визначення:

- абсолютних фінансових результатів:
- відносних фінансових результатів.

В процесі проведення аналізу використовуються різні види прибутку, що класифікуються за джерелами формування, характером оподаткування, характером подальшого використання, видами діяльності тощо.

Отже, фінансові результати представляються як системне поняття, котре відображає результат від виробничої та комерційної діяльності підприємства у вигляді виручки від реалізації, а також кінцеві результати фінансової діяльності у вигляді чистого прибутку.

Кінцеві фінансові результати представляються як різниця між доходами та витратами.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютні	Відхилення відносні
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2205165	2216103	+ 10936	+ 0,49
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1643237	1581147	- 62090	- 3,78
Валовий: прибуток	561928	634956	+ 73028	+ 12,99
Інші операційні доходи	10194	5064	- 5130	- 50,32
Адміністративні витрати	64302	71381	+ 7079	+ 11,01
Витрати на збут	292950	324391	+ 31541	+ 10,73
Інші операційні витрати	9187	16410	+ 7223	+ +78,62
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	205683	227838	+ 22155	+ 10,77
Інші фінансові доходи	35	28	- 7	- 20,0
Інші доходи	1995	1537	- 458	- 22,96
Фінансові витрати	46020	63889	+ 17869	+ 38,83
Інші витрати	825	710	- 115	- 13,93
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	160868	164804	+ 3936	+ 2,44
Витрати (дохід) з податку на прибуток	29942	30441	+ 499	+ 1,67
Чистий фінансовий результат: прибуток	130926	134363	+ 3437	+2,63

Із табл. 2.2 видно, що чистий дохід від реалізації продукції був збільшений на 10936 тис. грн. або на 0,49%.

Собівартість реалізованої продукції була зменшена на 62090 тис. грн. або на 3,78% внаслідок зменшення витрати на оплату праці на 6,8%, амортизаційних витрат на 1,9%, інших операційних витрат на 20,9%. Однак, матеріальні витрати були збільшена на 8,5%.

Внаслідок таких змін: валовий прибуток підприємства був збільшений на 73028 тис. грн. або на 12,99%.

Інші операційні доходи були зменшені на 50,32% за рахунок зменшення доходів від реалізації інших оборотних активів, суми штрафів та інших санкцій за порушення господарських договорів, відшкодування раніше списаних активів тощо.

Адміністративні витрати були збільшені на 11,01% за рахунок збільшення корпоративних витрат, витрат на службові відрядження, амортизацію, ремонт, опалення, витрат на зв'язок, інших витрати загальногосподарського призначення..

Витрати на збут були збільшені на 10,73% внаслідок збільшення витрат підприємства, пов'язані з реалізацією продукції, витрати на утримання підрозділів, які займаються збутом, доставку продукції споживачам.

Інші операційні витрати зросли на 78,62% за рахунок зростання вартості послуг сторонніх підприємств, сума податків, зборів, втрат від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, списання та уцінки активів, сума фінансових санкцій тощо.

Фінансовий результат від операційної діяльності були збільшені на 10,77%.

Фінансові витрати були збільшені на 38,83% внаслідок зростання витрат на відсотки та іншими витратами підприємства, що пов'язані із запозиченнями.

Внаслідок таких змін чистий фінансовий результат був збільшений на 3437 тис. грн. або на 2,63%.

Отже, ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» знаходиться у прибутковій зоні.

Це вказує на ефективність виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» та на визнання корисності виробничої діяльності підприємства.

2.3. Аналіз виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Аналіз виробничої діяльності підприємства передбачає проведення оцінки результатів його господарювання, що у подальшому буде спричиняти підвищення ефективності його роботи та виконанню поточних і перспективних задач.

До основних задач аналізу відносять: здійснення об'єктивної оцінки виробничої діяльності, обґрунтування планування та прогнозування, оцінка та контроль якості, підготовка інформації для оперативного управління виробництвом, виявлення резервів, розробка заходів щодо їх використання.

Основним методом аналізу є метод порівняння отриманих результатів із плановими, нормативними даними та порівняння з минулими періодами роботи. При проведенні аналізу використовуються абсолютні та відносні показники.

Узагальненою характеристикою результатів виробничої діяльності є прибуток, що отриманий в результаті реалізації продукції. Його величина залежить від обсягу виробництва, якості продукції, ефективності використання наявних ресурсів.

На даний час ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» функціонує в умовах складної фінансово-економічної ситуації, що може спричинити зменшення ефективності виробничої діяльності.

З метою забезпечення стійкого виробничого розвитку управлінською системою підприємства запроваджуються заходи, котрі спрямовані на підвищення ефективності виробничої діяльності на основі зростання чистого фінансового результату, зменшення витрат, стабілізації цін на продукцію на засадах покращення якості продукції.

На передній план висовуються питання щодо зростання віддачі усіх наявних ресурсів.

Особливі вимоги висовуються до ефективності використання матеріальних ресурсів. Матеріальні ресурси є основним чинником виробничої діяльності. Саме тому питання оптимального використання матеріальних ресурсів є першочерговими, оскільки цей напрям може спричинити зростання ефективності виробничої діяльності.

До основних особливостей матеріальних ресурсів можна віднести наступне: матеріальні ресурси є багатобічними, багатосторонніми, до їх складу належать тільки ті предмети праці, що мають матеріально уречевлену форму; їх можна представляти як товар.

Отже, матеріальні ресурси представляються як складова оборотних активів підприємства та стають основним чинником здійснення виробничої діяльності.

Матеріальні ресурси використовуються на усіх етапах виробничої діяльності підприємства й постійно відновлюються. Ефективність використання матеріальних ресурсів визначається на основі аналізу їх формування та використання.

Оцінка стану матеріальних ресурсів включає:

- встановлення обсягів використання;
- визначення їх структури;
- виявлення плінних чинників на їх стан;
- розрахунок показників ефективності їх використання;
- розробка політики управління матеріальними ресурсами.

Аналіз виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» проводимо за наступними етапами.

Перший етап передбачає аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів, він буде здійснюватись на основі спеціальних показників:

- матеріаловіддача, котра визначається як співвідношення вартості товарної продукції до суми матеріальних витрат і характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів. Показник матеріаловіддачі є безрозмірним, чим вищим він є, тим менше потрібно

матеріальних ресурсів для випуску однакової кількості продукції. У випадку, коли він буде оптимальним, то підприємство матиме можливість отримати більше прибутку;

- матеріаломісткість продукції визначається як відношення суми всіх матеріальних витрат до вартості товарної продукції. За економічним змістом показник матеріаломісткості відображає рівень потреби виробництва в матеріальних ресурсах;

- рівень використання матеріальних ресурсів за структурою випуску продукції розраховується як відношення суми матеріальних витрат до собівартості продукції і характеризує питому вагу матеріальних витрат у собівартості продукції;

- коефіцієнт споживання матеріальних ресурсів розраховується як відношення фактичних матеріальних витрат до планових, перерахованих на фактичний обсяг випуску та асортимент продукції, і характеризує рівень ефективності фактичного витрачання матеріальних ресурсів.

У табл. 2.3 наведена вихідна інформація для аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Таблиця 2.3

Вихідна інформація для аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Показники	2022 р.	2023 р.
1. Вартість товарної продукції	2205165	2216103
2. Сума матеріальних витрат фактична	1027872	1115469
3. Сума матеріальних витрат планова	1025 654	1114329
4. Собівартість продукції	1758433	1752571

На основі інформації табл. 2.3 проводимо оцінку ефективності матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод». Результати аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів наведено в табл. 2.4.

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ
"Криворізький молокопереробний завод"

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютні	Відхилення відності
1. Матеріаловіддача	2,15	1,99	- 0,16	- 7,44
2. Матеріаломісткість	0,47	0,50	+ 0,04	+ 6,38+
3. Рівень використання матеріальних ресурсів	0,58	0,64	+ 0,06	+10,34
4. Коефіцієнт споживання матеріальних ресурсів	1,03	1,04	+ 0,01	+ 0,97

Із табл. 2.4 видно, що матеріаловіддача була зменшена у звітному періоді порівняно з минулим на 7,44%. Це є негативним фактором, вказує на зниження ефективності використання матеріальних ресурсів. Основною причиною зниження рівня матеріаловіддачі у звітному році в порівнянні з минулим є негативні зміни в структурі робіт, внаслідок цього матеріальні витрати зросли, що вказує на недотримання режиму більш економного витрачання матеріальних ресурсів та застосування ресурсозберігаючих технологій підприємстві.

Матеріаломісткість була збільшена на 6,38%. Це вказує, що на одиницю товарної продукції припадає більше матеріальних витрат у звітному періоді порівняно з минулим.

Рівень використання матеріальних ресурсів збільшився на 10,34%, що вказує на збільшення питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції.

Коефіцієнт споживання матеріальних ресурсів не зазнає суттєвих змін.

Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції зростає від 58,5% до 63,6%.

Отже, одним із важливих складників собівартості продукції є матеріальні витрати, тобто витрати на сировину, комплектуючі та допоміжні матеріали, паливо та електроенергію.

Поліпшення використання сировини, матеріалів, палива, енергії є важливим визначається як джерело зниження собівартості продукції.

на основі зіставлення фактичної і планової питомої ваги чисельності кожної категорії працівників у загальній чисельності персоналу.

На другому етапі проводиться аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

Важливою умовою ефективного здійснення виробничої діяльності підприємства є наявність засобів праці та їх раціональне використання.

Засоби праці це інструменти, використовуючи які людина впливає на предмети праці, тобто їх можна назвати основними засобами.

Основні засоби представляються як матеріальні активи, що задіяні у виробничій діяльності підприємства та мають строк використання більше року.

Аналіз основних засобів передбачає: оцінку забезпеченості підприємства основними засобами; встановлення складу та структури основних засобів, оцінку фондівіддачі, пошук резервів підвищення ефективності їх використання.

Важливою задачею аналізу є аналіз використання основних засобів.

Аналіз передбачає використання наступних показників:

- інтенсивності використання виробничих основних засобів що визначають завантаженість та напруженість роботи машин і обладнання;
- показники продуктивності використання активної частини виробничих основних засобів;
- показники економічної ефективності використання основних засобів.

До показників, що характеризують ефективність використання основних засобів відносять наступні.

1. Фондомісткість, що показує забезпеченість підприємства основними засобами. Розраховується як співвідношення вартості основних виробничих засобів та вартості виробленої продукції. Цей показник характеризує вартість основних засобів, котрі необхідні для виготовлення продукції.

2. Фондоозброєність, котра показує величину основних засобів, що припадають на одного працівника. Розраховуються як співвідношення вартості основних виробничих засобів та середньооблікової чисельності працівників.

3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства. Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства, Розраховується як співвідношення залишкової вартості основних виробничих засобів та вартості майна підприємства.

4. Коефіцієнт зносу показує ступінь зносу основних засобів. Розраховується як співвідношення суми зносу основних виробничих засобів; та вартості основних виробничих засобів.

5. Коефіцієнт придатності основних засобів, показує частину основних засобів придатну до експлуатації. Розраховується як різниця між 1 та коефіцієнтом зносу.

6. Коефіцієнт оновлення, показує частку введених основних засобів у загальній їх вартості. Розраховується як співвідношення суми зносу основних виробничих засобів та вартості основних засобів.

7. Коефіцієнт вибуття основних засобів, характеризує інтенсивність їх вибуття. Розраховується як співвідношення вартості уведених основних виробничих засобів до їх загальної вартості.

8. Коефіцієнт приросту основних засобів , показує ступінь збільшення основних виробничих засобів у звітному періоді проти минулого періоду, Розраховується як співвідношення різниці між вартістю основних засобів та вартості уведених до їх загальної вартості.

9. Фондовіддача, характеризує ефективність використання основних засобів, Розраховується як співвідношення суми виробленої продукції до їх загальної вартості. Фондовіддача це відношення вартості випущеної продукції у вартісному виразі до середньорічної вартості основних виробничих фондів. Вона виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на

одиницю основних виробничих фондів, Вона показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні засоби підприємства. Чим вищим є цей показник, тим більше продукції припадає на 1 грн вартості основних засобів.

11. Рентабельність основних засобів, визначає ступінь використання основних засобів. Розраховується як співвідношення загального прибутку підприємства до загальної вартості основних засобів.

Таким чином, аналіз стану основних засобів необхідний для визначення їх наявності, динаміки, структури, міри придатності, темпів оновлення, ефективності використання,

Метою аналізу є утримання питомої ваги пасивної частини у встановлених рамках, тобто максимальне забезпечення підприємства засобами праці.

Вихідна інформація для оцінки стану основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведена в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Вихідна інформація для оцінки стану основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Показники	2022 р.	2023 р.
Вартість основних виробничих засобів	896468	886043
Вартість виробленої продукції.	2205165	2216103
Залишкова вартість основних засобів	120640	231409
Вартість майна підприємства	1688469	1478598
Сума зносу основних виробничих засобів	766928	654634
Прибуток підприємства	130926	134363

Вихідна інформація, що наведена в табл. 2.5, виявляється на основі звітності підприємства.

Слід відзначити, що основні засоби є основою економічного потенціалу підприємства, визначають його виробничу потужність й технічний рівень.

Стан основних засобів має безпосередній вплив на кінцеві результати виробничої діяльності.

Більш ефективно використання основних засобів спричиняє зменшення потреби у виробничих потужностях.

У цьому зв'язку у загальній системі управління підприємством особливе значення має належати прийняттю управлінських рішень, котрі будуть спрямовані на підвищення ефективності використання основних засобів, Такі рішення повинні формуватись на основі аналізу використання основних засобів.

Аналіз стану основних засобів є одним із провідних напрямів підвищення ефективності виробничого розвитку підприємства.

Значення аналізу основних засобів полягає в оцінці та виявленні внутрішніх резервів структури основних засобів та підвищення ефективності їх використання.

Аналіз показників ефективності основних засобів наведено в табл.

2.6

Таблиця 2.6

Аналіз показників ефективності основних засобів ТОВ
«Криворізький молокопереробний завод»

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення абсолютні	Відхилення відносні
1. Фондомісткість	0,41	0,40	- 0,01	- 2,44
2. Фондовіддача	2,46	2,50	+ 0,04	+ 1,62
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,07	0,16	+ 0,09	2,2 разів
4. Коефіцієнт зносу	0,86	0,74	- 0,12	- 13,95
5. Коефіцієнт придатності	0,14	0,26	+ 0,12	+ 85,71
6. Коефіцієнт оновлення	0,13	0,14	+ 0,01	+ 7,69
7. Коефіцієнт вибуття	0,07	0,08	+0,01	+14,28
8. Частка основних засобів в активах	0,13	0,26	0,13	+ 2 рази

Із табл. 2.6 видно, що фондомісткість основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» у звітному періоді була зменшена на 2,44% порівняно із минулим періодом. Це вказує на те, що зменшилась величина основних засобів, котра припадає на величину готової продукції. Це є позитивною тенденцією, вона вказує на поліпшення використання основних засобів у виробничій діяльності товариства.

Зниження цього показника вказує на можливість підвищити результативність роботи підприємства та його виробничої потужності.

Аналіз показав, що на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» фондоддача зросла на 1,62%. Така динаміка є позитивною та вказує на доцільність існуючих на підприємстві підходів щодо експлуатації основних засобів. На підприємстві збільшується кількість продукції, що припадає на одиницю використаних основних засобів.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів був збільшений у 2,2 разів, що вказує на збільшення питомої ваги залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства.

Коефіцієнт зносу основних засобів був зменшений на 13,95%. Взагалі такі зміни можна вважати позитивними, але знос основних засобів є високим і складає 74,0%.

Коефіцієнт придатності основних засобів був збільшений на 85,71%, що вказує на поліпшення їх технічного стану.

Коефіцієнт оновлення основних засобів був збільшений на 7,69%, що вказує на зростання інтенсивності оновлення засобів праці.

Коефіцієнт вибуття зріс на 14,28%.

Частка основних засобів в активах зросла в 3 рази, це не можна вважати позитивним. Це вказує на можливість розширення виробничої діяльності.

На наступному етапі проведемо аналіз рентабельності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Рентабельність це показник, що характеризує ефективність використання усіх наявних ресурсів підприємства.

Рентабельність показує окупність ресурсів. Як правило, це відношення величини прибутку та витрачених ресурсів.

Якщо підприємство отримує прибуток, то воно вважається рентабельним.

Показники рентабельності характеризують відносну прибутковість.

Результативність та економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється із використанням відносних показників.

Рентабельність характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності підприємства. Вона показує відносну його доходність.

Показники рентабельності виступає як важлива характеристика умов формування прибутку та доходів підприємства. У цьому зв'язку вона виступає як важливий елемент порівняльного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства

Рентабельність це показник, що характеризує економічну ефективність діяльності підприємства. Вона передбачає таке використання ресурсів, за яким підприємство не лише покриває свої витрати, але й отримує прибуток.

Діяльність підприємства вважається позитивною у випадку, коли усі показники рентабельності мають зростаючу тенденцію.

Види рентабельності наведені в табл. 2.7

Таблиця 2.7

Види рентабельності та їх характеристика

Види рентабельності	Сутність	Порядок розрахунку
1. Рентабельність активів	Показує який прибуток отримує підприємство від використання активів. Чим вищим є показник, тим ліпшим є використання власних ресурсів підприємства	Розраховується як відношення прибутку до вартості активів
2. Рентабельність продажів	Характеризує ефективність збутової діяльності	Співвідношення валового прибутку та виручки від реалізації продукції
3. Рентабельність основних виробничих засобів	Характеризує ефективність використання засобів праці	Співвідношення чистого прибутку та вартості основних засобів
4. Рентабельність оборотних активів	Характеризує ефективність використання оборотних активів	Співвідношення чистого прибутку та вартості оборотних активів
5. Рентабельність капіталу	Характеризує ефективність використання капіталу	Співвідношення валового прибутку та вартості капіталу
6. Рентабельність виробництва	Характеризує ефективність виробничої діяльності	Співвідношення чистого прибутку та вартості капіталу

Вихідна інформація для аналізу рентабельності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведена в табл. 2.8.

Таблиця 2. 8

**Вихідна інформація для аналізу рентабельності ТОВ "Криворізький
молокопереробний завод"**

Показники	2022 р.	2023 р.
1. Прибуток до оподаткування	160868	164804
2. Вартість активів	1688469	1478598
3. Власний капітал	1226616	1099867
4. Валовий прибуток	561928	634956
5. Собівартість продукції	1758433	1752571
6. Чистий прибуток	130 926	134363
7. Обсяг реалізованої продукції	2205165	2216103
8. Собівартість реалізованої продукції	1643237	1581147
9. Прибуток від звичайної діяльності	205683	227838

Використавши інформацію табл. 2.8, наведемо результати у табл. 2.9.

Таблиця 2.8

**Результати аналізу рентабельності виробничої діяльності ТОВ
«Криворізький молокопереробний завод»**

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення
1. Рентабельність активів	7,8	9,1	+ 1,3
2. Рентабельність власного капіталу	10,7	12,2	+ 1,5
3. Рентабельність продукції	7,4	7,7	+ 0,3
4. Рентабельність продажів продукції	5,9	6,1	+ 0,2
5. Валова рентабельність основної діяльності	11,7	13,0	+ 1,3
6. Рентабельність господарської діяльності	6, 0	6,4	+ 0,5

Із результатів аналізу, що наведені в табл. 2. 9, можна виснувати, що виробнича діяльність ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є ефективною, оскільки всі показники рентабельності є позитивними та мають тенденцію зростання.

На основі проведеного аналізу можна підсумувати наступне.

На передній план роботи ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» висовуються питання щодо зростання віддачі усіх наявних ресурсів.

Матеріаловіддача була зменшена у звітному періоді порівняно з минулим на 7,44%. Матеріаломісткість була збільшена на 6,38%. Рівень використання матеріальних ресурсів збільшився на 10,34%.

Коефіцієнт споживання матеріальних ресурсів не зазнає суттєвих змін. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції зростає від 58,5% до 63,6%.

Фондомісткість основних засобів Товариства у звітному періоді була зменшена на 2,44% порівняно із минулим періодом.

Аналіз показав, що на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» фондівіддача зросла на 1,62%.

Коефіцієнт зносу основних засобів був зменшений на 13,95%. Взагалі такі зміни можна вважати позитивними, але знос основних засобів є високим і складає 74,0 %.

Із результатів аналізу можна висувати, що виробнича діяльність ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є ефективною, оскільки всі показники рентабельності є позитивними та мають тенденцію зростання.

З метою підтримки таких тенденцій у майбутньому потрібно визначити низку пропозицій.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВОРІЗЬКИЙ МОЛОКОПЕРЕРОБНИЙ ЗАВОД»

3.1. Обґрунтування напрямів поліпшення управління виробничими засобами

У процесі аналізу виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» було встановлено, що вартість основних засобів у звітному періоді була зменшена на 11, 62%, величина зносу становить 74,0 %.

Такий стан не може вважатись позитивним, оскільки, перш за все, це буде спричиняти зниження виробничого потенціалу підприємства.

Слід підкреслити, що потенціал це сукупність ресурсів, що знаходяться в розпорядженні підприємства та використовуються при здійсненні виробничої діяльності. До складу потенціалу входять основні виробничі засоби, матеріальні та трудові ресурси.

Зменшення величини основних виробничих засобів може спричинити зниження потенційних можливостей випуску конкурентоспроможної продукції.

У цьому зв'язку виникає необхідність поліпшити управління основними засобами на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Формування інноваційного напрямку розвитку буде спричиняти перехід до прогресивної технологічної та організаційної структури відновлення та модернізації основних засобів.

Невід'ємною умовою здійснення виробничої діяльності є забезпечення організації наряду з формуванням необхідної величини основних засобів. Стан основних засобів безпосередньо впливає на кінцеві результати виробничої діяльності підприємства. Найбільш повне та раціональне використання основних засобів спричиняє поліпшення усіх техніко-економічних показників: збільшення продуктивності праці,

зростання фондів віддачі, збільшення випуску продукції, зниження собівартості, підвищення рентабельності.

Ефективне використання основних засобів призводить до прискорення їх оборотності, що вирішує задачі скорочення розриву в термінах фізичного й морального зносу, прискорення темпів оновлення основних засобів.

Окрім того, ефективне використання основних засобів тісно пов'язане з підвищенням якості продукції. Успішне функціонування основних засобів залежить від того, наскільки повно реалізуються екстенсивні та інтенсивні фактори.

До екстенсивних факторів відносяться збільшення часу роботи основних засобів. До інтенсивних відносяться підвищення віддачі засобів праці за одиницю часу.

Підвищення ефективності основних засобів рівноцінне розширенню виробництва без залучення додаткових витрат на створення та придбання основних засобів. Це пояснюється тим, що саме основні засоби є матеріальним втіленням науково-технічного прогресу як провідного напрямку підвищення ефективності виробництва взагалі.

Важливими шляхами підвищення ефективності використання основних засобів є наступні:

- поліпшення складу, структури та стану основних засобів;
- удосконалення планування;
- зниження фондоемності;
- зростання фондів віддачі;
- зростання продуктивності роботи та підвищення стимулювання.

Поліпшення організації управління основними засобами може бути здійснено на основі використання наступних способів.

З метою підвищення ефективності використання основних засобів потрібно:

- удосконалювати організацію виробництва та праці;
- уникати позапланових простоїв;

- скорочувати час проведення ремонтів;
- залучати до роботи тимчасово не задіяне обладнання;
- проводити модернізацію та автоматизацію обладнання;
- поліпшувати кваліфікацію працівників;
- удосконалювати техніку й технологію

Основні напрями поліпшення ефективності використання основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні напрями поліпшення ефективності використання основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Напрями	Структура напрямків
1. Технічне удосконалення засобів праці:	- технічне переозброєння в основі комплексної автоматизації виробничих систем; - заміна старого обладнання, оновлення обладнання; - механізація допоміжного й обслуговуючого виробництва.
2. Зростання часу роботи обладнання:	- ліквідація недіючого обладнання; - скорочення термінів ремонтних робіт; - зниження періодів простоїв.
3. Удосконалення організації та управління виробництвом;	- прискорення досягнення проектної продуктивності - запровадження наукової організації праці; - поліпшення забезпечення матеріально-виробничими ресурсами.

Керуючись інформацією, що наведена в табл. 3.1, можна відзначити, що однією із головних умов підвищення ефективності процесів відновлення основних засобів є забезпечення оптимальності термінів експлуатації основних засобів і перш за все їх активної частини у відповідності із початковим технологічним призначенням.

Слід мати на увазі, що як скорочення, так і збільшення термінів експлуатації по різному впливають на ефективність відновлення та використання засобів праці.

Збільшити відновлення основних засобів можна внаслідок наступних заходів:

- проведення технічного переозброєння виробничої діяльності;
- здійснення реконструкції виробничого процесу;
- розширення виробничих потужностей.

Таким чином, можна зробити висновок, що основні засоби є важливим фактором виробничої діяльності, вони є основою матеріально-технічної бази підприємства.

Отже, важливим фактором для ефективного функціонування ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є забезпечення ефективного управління основними засобами. Для його забезпечення доцільно формувати раціональну політику управління необоротними активами. Це буде спричиняти зростання обсягів випуску продукції, поліпшенню її якості та конкурентоспроможності.

Аналіз показав, що продукція ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» користується високим попитом у споживачів, це вказує на доцільність зростання виробничих потужностей за рахунок інтенсифікації використання основних засобів.

На основі результатів аналізу було зроблено висновок про доцільність зростання власних коштів підприємства, що мають бути спрямовані на поліпшення використання основних засобів.

Раціональність управління основними засобами повинна ґрунтуватись на напрямках підвищення ефективності їх використання. Для цього пропонується запроваджувати наступні заходи:

- інвестиційні ресурси потрібно спрямовувати на поліпшення ефективності активної частини основних засобів;
- забезпечити максимальне використання виробничих потужностей;
- забезпечити раціональне використання календарного фонду часу із узгодженістю з технічними характеристиками обладнання;
- удосконалити умови експлуатації основних засобів;
- дотримуватись планового графіку проведення капітальних і поточних ремонтів:
- застосовувати комбінований спосіб організації виробничих процесів;
- забезпечити рівномірність розподілу навантаження на основні засоби;

На ряду з вище означеним потрібно:

- забезпечувати постійне спостереження за технічним станом основних засобів;
- забезпечити участь спеціалістів для проведення ремонтів обладнання високої складності;
- забезпечити прийняття участі фахівців з маркетингу для встановлення достовірної ціни обладнання;
- оновлення обладнання треба проводити не допускаючи його повного зносу;
- забезпечувати зростання рівня спеціалізації виробничого процесу;
- запроваджувати інноваційні технології виробництва.

Підвищення ефективності стану основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» має бути пов'язане із забезпеченням вчасної заміни фізично та морального обладнання, поліпшенням їх структури, своєчасним залученням їх до виробничого процесу на основі придбання інноваційних засобів праці, поліпшенням управління матеріально-технічним забезпеченням, реалізацією ефективних методів організації виробничої діяльності.

Також потрібно звертати увагу на напрями зростання екстенсивного використання основних засобів. До таких напрямів доцільно віднести зростання змінності роботи обладнання та розглядати цього як важливий потенціал збільшення випуску продукції.

Усі вище надані рекомендації будуть сприяти підвищенню ефективності управління основними засобами.

З метою поліпшення управління необоротними активами доцільно проводити класифікацію обладнання за наступними критеріями:

- 1) транспортування сировинних ресурсів і готової продукції;
- 2) технологічне;
- 3) холодильне;
- 4) енергетичне;
- 5) загальнозаводське.

Класифікація транспортних засобів, що використовуються для перевезення молока і молочних продуктів доцільно поділити на ті, що використовується за межами підприємства, це автомобільний і залізничний транспорт, та внутрішньозаводські, це електрокари, автотранспортувачі, електротранспортувачі, візки тощо. .

Технологічне обладнання доцільно класифікувати наступним чином: для приймання і збереження молока; для обробки й очищення молока; для виготовлення згущених і сухих молочних продуктів; для виготовлення вершків, масла, сиру.

Технічне обладнання потрібно поділити на загальне і спеціалізоване. До загального потрібно відносити обладнання підприємств молочної промисловості незалежно від профілю підприємства: обладнання для приймання молока, ваги, сепаратори, молокоочисники, резервуари і насоси.

Спеціалізоване обладнання має залежність від профілю підприємства.

Доцільно сформулювати загальні вимоги до обладнання ТОВ «Криворізький молокопереробний завод», які наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Загальні вимоги до обладнання ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Загальні вимоги до обладнання
1. Обладнання повинне мати такий стан, щоб розбирання і складання його перед роботою можна було здійснювати, використовуючи мінімальні витрати часу.
2. Рушійні частини обладнання мають бути захищені від потрапляння на них води, молока і мийних розчинів, а мастильні матеріали не повинні потрапляти в продукти.
3. Обладнання має бути зручним для миття та чищення.
4. Частини машин, що стикаються з молоком і молочними продуктами, мають бути вироблені з матеріалів, що не мають шкідливого впливу на продукти.
5. Розташування і конструкція вузлів і механізмів машин, пускових і гальмових пристроїв повинні забезпечувати вільний і зручний доступ до них, безпеку при монтажі, експлуатації і ремонті.
6. Небезпечні зони мають мати огороження.
7. Гарячі поверхні обладнання повинні бути ізольовані
8. Технологічне обладнання повинне бути обладнане регулювальною арматурою і контрольно-вимірювальними приладами.

Усі вимоги до обладнання, що наведені в табл. 3.2, повинні підлягати контролю

Основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» наведені в табл. 3.3.

Основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ "Криворізький молокопереробний завод"

Основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів
1. Ліквідація надлишкового обладнання або передача його в оренду.
2. Своєчасне та якісне проведення планово-попереджувальних та капітальних ремонтів.
3. Придбання основних засобів високої якості.
4. Підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу.
5. Своєчасне оновлення основних засобів з метою недопущення надмірного морального та фізичного зносу.
6. Зростання коефіцієнта змінності.
7. Поліпшення якості підготовки матеріальних ресурсів до процесу виробництва.
8. Поліпшення рівня механізації та автоматизації виробництва.
9. Зростання рівня концентрації, спеціалізації та комбінування виробництва.
10. Запровадження нової техніки, прогресивної технології.
11. Удосконалення організації виробництва та праці з метою зниження втрати робочого часу та простоїв обладнання.

На основі інформації табл. 3.3 можна відзначити, що однією із провідних умов підвищення ефективності використання основних засобів є оптимізація термінів їх експлуатації.

Таким чином, комплекс заходів щодо поліпшення ефективності використання основних засобів забезпечує зростання випуску продукції.

3.2. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Результати аналізу показали, що в аналізованому періоді загальна величина витрат була зменшена на 0,33 %. Це зниження відбулося за рахунок зменшення витрат на оплату праці на 6,7%, амортизаційних нарахувань на 2,0%, інших операційних витрат на 20,9 %, У той же час матеріальні витрати були збільшені на 8,5%. Це вказує на те, що на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» існують проблеми в області управління матеріальними витратами.

Слід також мати на увазі, що при формуванні системи управління витратами на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно враховувати специфіку формування витрат у даній галузі.

Важливим є формування оптимального асортименту продукції. Це пояснюється тим, що складники молока застосовуються не однаково при випуску готової продукції: майже всі складові молока входять в готовий продукт; при виробництві сиру в продукт переходить близько 50% сухих речовин молока, 92% жиру і 75% білка; при виробництві масла – відповідно 26%, 98%, 1,5%, решта – залишається в молочній сироватці, відвійках і сколотинах.

Нагадаємо, що в процесі проведення аналітичних досліджень виявлено зростання показника матеріаломісткості на 6,38 %. Це вказує на неефективне використання матеріальних ресурсів.

Отже, на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно запроваджувати заходи щодо економії матеріальних ресурсів, Це може бути забезпечене за рахунок більш повного та раціонального використання усіх компонентів молочної сировини та більш раціонального використання вторинних ресурсів та відходів, скорочення витрат сировини при заготівлі, транспортуванні, зберіганні і переробці.

Матеріаловіддача була знижена на 7,44%, що також підтверджує неефективність використання матеріальних ресурсів та неефективне використання сировини при переробці на готову продукцію.

Можна виділити наступні основні умови та напрями раціонального використання матеріальних ресурсів, що наведені в табл. 3.4

Таблиця 3.4

Основні умови та напрями раціонального використання матеріальних ресурсів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Умови та напрями раціонального використання матеріальних ресурсів
- вибір матеріалів та сировини, що відповідають конкретній меті їх використання;
- максимальне використання матеріальних ресурсів;
- забезпечення високого рівня прогресивності методів технологічності;
- забезпечення високого професійного рівня працівників та їх зацікавленість в економії матеріальних ресурсів;
- скорочення відходів і втрат;
- запровадження прогресивних методів витрат сировини та матеріалів;
- використання якісних матеріалів та їх заміників.

Для практичної реалізації наведених у табл. 3.4 напрямів потрібно сформуванати інформаційне забезпечення про стан матеріальних ресурсів.

Враховуючи високу питому вагу матеріальних витрат у загальній структурі витрат та об'єктивну необхідність цілеспрямованої постійної роботи щодо забезпечення їх оптимальності у виробничому процесі потрібно формувати програму ресурсозбереження та зниження матеріалоемності.

Економія матеріальних ресурсів знаходиться у залежності від рівня підготовки виробництва, тому потрібно формувати заходи щодо його зростання.

Слід зазначити, що ефективність виробництва має залежність від стану управління матеріальними ресурсами, що включає планування, нормування, забезпечення та використання, збереження.

Зазначене обумовлене наступними факторами значущості матеріальних ресурсів:

- витрати на матеріальні ресурси мають високу питому вагу у собівартості продукції;
- виробничі запаси складаються із основної суми власних оборотних засобів, тому прискорення їх оборотності є резервом зростання ефективності;
- правильна організація управління матеріальними ресурсами є важливою умовою забезпечення ритмічності виробничого;
- жорстке нормування споживання матеріальних ресурсів погребує забезпечення режиму економії.

Слід підкреслити, що створення та збереження запасів пов'язане зі значними витратами. У цьому зв'язку потрібно встановлювати оптимальну величину цих витрат, котра має забезпечувати ефективне функціонування виробництва при мінімальному обсязі витрат на його матеріально-технічне забезпечення.

До напрямів поліпшення управління матеріальними ресурсами потрібно віднести наступні:

- постійно проводити оцінку стану матеріальних ресурсів з метою поліпшення якості інформації для побудови ефективної системи управління матеріальними ресурсами;

- здійснювати розрахунок оптимальної величини запасів матеріальних ресурсів та проводити фактичну величину означених запасів у відповідність з оптимальною;

- запроваджувати сучасні методи планування потреби в матеріальних ресурсах.

Зазначені напрями потрібно постійно коригувати із врахуванням змін у зовнішніх та внутрішніх умовах.

Доцільно складати план підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, котрий повинен мати комплексний характер, тобто приймати до уваги усі фактори, котрі впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів.

Зниження матеріалоемності продукції дозволить поліпшити фінансовий стан підприємства, оскільки це буде спричиняти зниження собівартості та зростання прибутку; обсяги випуску продукції можуть бути збільшені без зміни величини матеріальних ресурсів. Отже, потрібно підвищувати ефективність управління матеріальними ресурсами.

Напрями поліпшення управління матеріальними ресурсами наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Напрями поліпшення управління матеріальними ресурсами ТОВ "Криворізький молокопереробний завод"

Напрями поліпшення управління матеріальними ресурсами
1. Формування рішень щодо зниження відходів виробництва.
2. Розробка та практична реалізація заходів щодо комплексного використання сировини та матеріалів.
3. Удосконалення управління якістю продукції.
4. Розробка та запровадження напрямів більш якісної підготовки сировини і матеріалів до виробництва.
5. Формування раціональної нормативної бази.
6. Поліпшення управління оборотними засобами з метою їх мінімізації.
7. Запровадження напрямів підтримки техніки і технології в робочому стані і суворе дотримання технологічних процесів.
8. Мотивація працівників щодо економії матеріальних ресурсів.

Практичне запровадження наведених у табл. 3.5 напрямів повинне ґрунтуватись на попередньому аналізі стану використання матеріальних ресурсів.

З метою поліпшення ефективності використання матеріальних ресурсів є забезпечення їх ефективного використання за рахунок зростання випуску продукції при незмінній величині їх витрачання.

Важливе значення повинне бути відведене забезпеченню зберігання матеріальних ресурсів, це передбачає наявність складських приміщень, котрі мають бути відповідно оснащені необхідним приладдям.

Забезпечення підприємства необхідною величиною матеріальних ресурсів може здійснюватись із використанням інтенсивних та екстенсивних методів. Використання екстенсивних методів передбачає використання необхідної кількості витрат. Інтенсивний напрям потребує визначити потреби підприємства в матеріальних ресурсах.

З метою забезпечення потреби підприємства в матеріальних ресурсах потрібно формувати довгострокові угоди з постачальниками ресурсів бажано без посередників. Попередньо доцільно проводити оцінку стану постачальника та якість сировини і матеріалів й умови поставки.

Поліпшення використання матеріальних ресурсів потребує розробки комплексних заходів та постійного контролю.

Доцільним буде впровадження ресурсозбереження. Це потребує формування структури випуску продукції, підвищення якості матеріальних ресурсів, зростання продуктивності праці, використання інноваційних технологій, запровадження мотиваційних заходів.

На засадах ресурсозбереження потрібно визначати фактори зниження матеріаломісткості, до яких потрібно віднести: більш глибоке використання типових уніфікованих форм; зростання механізації і автоматизації облікових, складських робіт; дотримання чіткого порядку приймання, зберігання і витрачання сировини, матеріалів.

Доцільно узгоджувати напрями зростання матеріаловіддачі та зниження матеріаломісткості. Це буде спричиняти зменшення витрат на

випуск продукції та зростання конкурентоспроможності продукції підприємства на ринку.

Для ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» рекомендовано використовувати традиційні напрями зниження витрат:

- зростання обсягів виробництва;
- підвищення продуктивності праці;
- економія операційних витрат на виробництво;
- зменшення цін на сировину та матеріали;
- зниження технологічних витрат;
- оптимізація виробничих процесів.

Для ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» провідним напрямом зниження витрат є зниження матеріальних витрат.

Можна виділити наступні шляхи зниження витрат:

- обґрунтований вибір постачальників сировини без втрат якості та на найбільш вигідних умовах;
- придбання інноваційного виду обладнання з метою зниження енергоресурсів без втрат раніше досягнутих обсягів випуску продукції;
- повне завантаження робочого місця та максимальне використання основних засобів;
- встановлення оптимальної партії придбання сировини;
- поліпшення якості продукції.

Найбільш ефективним напрямом зниження витрат буде той, що забезпечує максимальне зниження собівартості.

Як вже зазначалось, на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно сформулювати заходи щодо зниження матеріальних витрат. Це може бути важливим напрямом зростання ефективності виробничої діяльності.

Матеріальні витрати складають велику питому вагу у загальній величині операційних витрат, тому потрібно знаходити шляхи їх оптимального формування.

Доцільним буде створення програми оптимізації витрат, котра може включати ряд послідовних етапів.

На першому етапі здійснюється формування робочої групи, визначаються цілі програми, встановлюється яка частина загальних витрат може бути оптимальною.

Другий етап передбачає визначення цільових показників за витратами.

На третьому етапі здійснюється розробка планів щодо скорочення витрат. Робочі групи готують пропозиції з оптимізації витрат, проводять їх оцінку, здійснюють координацію роботи.

На четвертому етапі здійснюється запровадження програми.

Обов'язковою умовою є складання графіку виконання програми та здійснення контролю.

Важливим напрямом ефективного використання матеріальних ресурсів є запровадження внутрішнього контролю за їх формуванням та використанням.

Основною метою здійснення внутрішнього контролю витрат має бути визначення правдивості інформації, на основі якої проводиться оцінка стану витрат, в першу чергу матеріальних.

До завдань контролю треба віднести: визначення законних засад відображення витрат в документації; встановлення достовірності інформації про витрати; визначення зв'язку між витратами, обсягами випуску продукції й результатами діяльності.

Внутрішній контроль потрібно розглядати як функцію управління витратами. Для забезпечення ефективного проведення контролю потрібно забезпечувати раціональний контроль до його організації.

Процес організації внутрішнього контролю повинен передбачати здійснення певних послідовних етапів щодо планування та проведення контролю, що повинні бути спрямовані на перевірку достовірності відображення в звітності інформації про стан витрат.

Процес управління витратами на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» повинен мати комплексний характер. У процесі управління витратами передбачається вирішення наступних питань:

- формування витрат на виробництво, розробка собівартості за окремими видами діяльності, видами продукції;
- обґрунтування цін на продукцію;
- визначення напрямів ефективності виробничої діяльності;
- визначення резервів економії витрат та їх залучення у виробничий процес;
- проведення контролю за станом витрат.

Приймаючи до уваги специфічність молокопереробної галузі, доцільним буде в управлінні витратами використовувати систему своєчасного виробництва. Її сутність зводиться до того, що підприємство буде випускати продукцію лише за умови наявності попиту на неї. Використання системи буде доцільним коли визначається незначний запас матеріальних ресурсів при наявності контролю за якістю виготовленої продукції. Також приймається до уваги те, що термін зберігання сировини й готової продукції є невеликим.

Переважаючими напрямками управління витратами як способу їх формування є наступне: випуск конкурентоспроможної продукції при більш низьких витратах, зниження цін внаслідок зниження витрат, наявність достовірної інформації про стан витрат, надання інформації для формування управлінських рішень.

З метою зниження собівартості потрібно запровадити систему нормування сировинних ресурсів. Під нормуванням сировини потрібно розуміти систему, котра містить можливості організації управлінського обліку на основі нормування сировини на кожну одиницю готової продукції.

Запровадження системи нормування матеріальних ресурсів дозволить поліпшити планування собівартості продукції, отримати більш

високі результати виробничої діяльності на основі економії вхідного ресурсу, тобто молока, поліпшити ефективність переробки молока.

Запровадження системи нормування створить умови поліпшити облік витрат, що спричинить підвищення ефективності виробничої діяльності. Вона має бути сформована на основі аналізу виробничого процесу. Основною задачею має бути постійне скорочення нори витрат на основі запровадження інноваційних технологій переробки молока.

З метою забезпечення оптимальності матеріальних витрат доцільно запроваджувати наступні напрями:

- здійснити перехід на технологію ультра пастеризації молока, котрі є переважаючими у порівнянні з традиційними методами пастеризації та стерилізації;

- поліпшити процес пакування готової продукції на основі заміни дорогих пакувальних матеріалів більш дешевими;

- повторне використання енергетичних і водних ресурсів на основі запровадження інноваційних технологій;

- запровадження безвідходних технологій виробництва та переробки вторинної молочної сировини, перш за все сироватки.

Доцільним буде застосування стратегічного підходу щодо управління витратами на основі наступних підходів:

- наявність формалізованої стратегії розвитку підприємства, де буде відображено конкретні цілі стосовно формування витрат;

- напрями зниження питомих витрат за місцями виникнення витрат;

- формування центру відповідальності витрат.

Планування величини витрат потрібно здійснювати на основі класифікації витрат для цілей управління, формування бюджету витрат.

Виконання бюджету передбачає:

- запровадження управлінського обліку витрат;

- виділення центрів відповідальності;

- встановлення напрямів оптимізації витрат;

- розробка та запровадження програми заходів щодо оптимізації витрат.

Аналіз та контроль витрат передбачає наступне:

- підготовка управлінської звітності;
- розрахунок фактичної вартості операцій, процесів, собівартості продукції;

- аналіз витрат;

- контроль реалізації програми оптимізації витрат.

Управлінські рішення спрямовані на:

- удосконалення програми оптимізації витрат;

- встановлення цін на продукцію;

- вибір каналів реалізації;

- коригування конкурентної стратегії.

Ефективне управління витратами дозволить вирішувати актуальні проблеми забезпечення рентабельності, зростання цін на молочну сировину та зниження споживчих цін на молочну продукцію.

Стратегічне управління витратами має представлятись як процес прийняття та запровадження стратегічного вибору щодо витрат, заснованого на співставленні власного ресурсного потенціалу з можливостями та загрозами зовнішнього оточення. Воно має тісний зв'язок зі створенням конкурентного середовища за витратами.

Важливе значення має формування управління структурою витрат. Для цього потрібно формувати стратегію підприємства.

Обрані стратегії є основою стратегічного управління витратами. Стратегія формується на засадах конкурентних переваг.

Нагадаємо, що виділяються наступні конкурентні стратегії.

Стратегія диференціації передбачає надання продукції відмінних властивостей порівняно з конкурентами. Її практичне запровадження потребує певних витрат, але створює умови досягнення більш високої рентабельності.

Стратегія лідерства за витратами передбачає більш низькі витрати порівняно з конкурентами

Стратегія фокусування передбачає спеціалізацію на запитах одного ринкового сегменту або групи споживачів.

ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є підприємством молочної промисловості. Тому підприємство не може впливати на якість продукції оскільки вона визначається на основі якісних показників сировинних ресурсів, тобто молока. Тому на підприємстві не доцільно запроваджувати стратегію диференціації, тому що в існуючих умовах господарювання вона не дозволить підприємству досягти конкурентної переваги.

Приймаючи до уваги зростання цін на молочну продукцію та зростання собівартості, що для ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно обрати стратегію лідерства за витратами.

На даний час ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» не має економічно обгрунтованої стратегії, Увага управлінської системи зосереджена на питаннях поточного характеру, а саме на підвищенні обсягу виробництва і на технічному переозброєнні.

Однак, підвищення обсягу випуску продукції з складним напрямом, йому перешкоджає наявність великої кількості конкурентів на ринку, а технічне переозброєння потребує великої кількості капітальних й поточних фінансових ресурсів.

У цьому зв'язку увага управлінської системи має бути зосереджена на процесі формування витрат та здійсненні контролю за витратами, Це є провідною умовою підвищення ефективності управління поточними витратами.

Отже, можна стверджувати, що система управління витратами буде ефективною тоді, коли вона буде заснована на обраній підприємством стратегії.

Система управління витратами потребує застосування стратегічного аналізу витрат. Він проводиться на основі дослідження структури витрат,

Витрати підприємства поділяються на постійні і змінні.

Постійні витрати на підприємстві можуть бути знижена за рахунок:

- зниження накладних витрат, а саме витрат на управління;
- реалізації частини основних засобів, що на даний час не приймають участі у виробничому процесі.

До напрямів зниження змінних витрат можна віднести:

- зменшення кількості працівників внаслідок зростання продуктивності праці;
- зменшення величини запасів.

Управління структурою витрат повинне ґрунтуватись на прийнятті до уваги комерційних ризиків: зменшення величини продажів внаслідок підвищення ціни, зростання цін на матеріальні і енергетичні ресурси тощо..

Таким чином, можна відзначити, що високий рівень собівартості продукції спричиняє зменшення рівня конкурентноздатності та потребує встановлювати причини і резерви зниження витрат.

Резерви зниження витрат встановлюють за кожною статтею витрат внаслідок запровадження інноваційних напрямів, що будуть сприяти економії заробітної плати, сировини, матеріалів, енергії тощо.

Резерви зниження собівартості продукції можна поділити на три групи:

- ті, що можуть бути використані у виробництві без додаткових витрат;
- ті, що потребують незначних додаткових витрат і можуть бути використані протягом календарного або господарського року;
- ті, що потребують значних капітальних вкладень і можуть бути використані в перспективі.

Поліпшення системи управління витратами ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» передбачає проведення робіт за етапами, що наведені в табл. 3.6.

**Етапи поліпшення системи управління витратами ТОВ
«Криворізький молокопереробний завод»**

Етапи поліпшення системи управління витратами
1. Діагностика сформованої системи управління витратами.
2. Удосконалення методології формування планових калькуляцій.
3. Корегування нормативів запасів готової продукції, матеріально-технічних ресурсів.
4. Розподіл підприємства на центри відповідальності.
5. Формування регламенту взаємодії центрів відповідальності
6. Адаптація бухгалтерського обліку до вимог системи управління витратами
7. Розробка форм управлінської звітності.

Важливим напрямом визначення напрямів зменшення величини витрат на випуск продукції є встановлення напрямів економії матеріальних витрат та проведення контролю за їх станом.

3.3. Шляхи підвищення ефективності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»

Не дивлячись на те, що ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» працює у відносно стабільному режимі, все ж визначається економічний спад, що викликаний дією зовнішніх чинників.

На даний час визначається зниження купівельної спроможності населення, тому підприємство повинне витримувати боротьбу за залучення покупців. Це може бути вирішено на підвищенні ефективності виробництва та оптимізації витрат усіх наявних ресурсів.

В умовах пандемії та розвитку воєнних дій характерним стає падіння доходів населення, внаслідок цього визначається переорієнтація споживачів на більш дешеві товари. Зниження попиту визначається також в соціальній сфері, оскільки навчальні заклади та дитячі садки працюють в специфічному режимі.

Важливим напрямом є вирішення проблеми про збереження постачальників сировини, потрібно зберегти існуючі умови та порядок роботи з ними. Очевидно може бути здійснена диверсифікація постачання сировини та виникає необхідність здійснювати контроль поставок молочної сировини, дотримуватись термінів та обсягів поставок.

Для підприємства важливим є збереження стабільної роботи, мінімізації втрат та збереження доходу. Для цього потрібно постійно проводити аналіз поточної діяльності підприємства.

Наведемо найбільш актуальні напрями, котрі поставлені перед керівництвом ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» та вкажемо напрями їх вирішення.

Перший напрям передбачає збереження постачальників. На ринку відзначається зменшення кількості постачальників та зниження їх продуктивності у зв'язку із сезонним зниженням цін у літній період та їх зростання взимку.

Невеликі постачальники не зможуть забезпечити поставки за стабільними умовами. У цьому зв'язку виникає проблема як збереження постачальників так і залучення нових із налагодженням оптимальних умов співпраці та оплати за сировинні ресурси.

Вирішувати цю проблему потрібно на основі формування гнучкої ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» та прозорі цінової політики з постачальниками, а саме проводити оплату за сировину з урахуванням надбавок за своєчасну доставку та якість сировини.

Керівник підприємства та головний бухгалтер повинні контролювати дотримання платіжної дисципліни за термінами оплати. Для цього потрібно складати платіжний календар, на основі якого будуть встановлені терміни оплати та графік платежів постачальникам з урахуванням прогнозного надходження грошових коштів. Керівники повинні здійснювати контроль своєчасності виконання угод та при необхідності коригувати терміни оплати з метою недопущення касового розриву.

Другий напрям передбачає проведення аналізу стратегії продажів. З метою гнучкого реагування на зміни споживчого попиту потрібно досліджувати потреби ринку та періодично змінювати асортимент продукції. В складних економічних умовах це є досить актуальним, оскільки зростає ризик того, що продукція не буде реалізована, що

спричинить накопичення складських запасів та втрату коштів, адже молочна продукція має короткий термін придатності.

Виявлення споживчого попиту та своєчасність перегляду стратегії продажів має здійснюватись на основі аналізу з класифікацією продукції за видами, сегментами поставок. Необхідно постійно вивчати потреби споживачів. Потрібно проводити аналіз надходження виручки .

Наступний напрям передбачає забезпечення своєчасного виконання замовлень та планування завантаженості виробничих потужностей.

На ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» випуск продукції здійснюється за замовленнями клієнтів, які в основному є постійними. Однак, навіть вони можуть змінювати плани з кількості та асортименту продукції, ці коливання потрібно відстежувати з метою своєчасного коригування планів виробництва.

Фахівці відділу постачання та планового відділу повинні проводити розрахунки щодо визначення величини матеріальних ресурсів та з їх врахуванням своєчасно формувати замовлення постачальникам.

При цьому залишаються ризики того, що замовлення буде змінене а підприємство не встигне виготовити потрібну продукцію у встановлений термін. Вирішити цю проблему можна передавши частину замовлення іншому підприємству. Тут можна виключити ризик неповноти виконання замовлення та уникнути штрафних санкцій.

Наступним напрямом є забезпечення своєчасного відвантаження та доставки продукції, оптимізація маршрутів та скорочення витрат на доставку.

В умовах, коли підприємство намагається оптимізувати витрати, потрібно забезпечити своєчасність відвантаження продукції та сформувавши маршрути автомобільного транспорту, що здійснює перевезення продукції та намагатись скоротити витрат на доставку.

При формуванні маршрутів постачання потрібно мінімізувати такі ризики як неефективний розподіл ресурсів та неправильний облік витрат

на постачання. Крім того, потрібно враховувати можливі обмежувальні заходи щодо переміщення автомобілів. Фахівці відділу продажів повинні регулярно формувати звітність щодо каналів збуту з метою отримання інформації про те, яка продукція користується найбільшим попитом та куди її потрібно відвантажувати. Вирішувати цю проблему потрібно на основі автоматизації процесу розрахунків та формування маршрутів.

Наступним напрямом має бути забезпечення документообігу в умовах обмежень.

Питання забезпечення взаємодії між службами підприємства, з постачальниками, підрядниками та клієнтами мають бути першочерговими. Цей процес не завжди є ефективним, особливо з боку узгодження підписання угод та обміну документами. Особлива складність виникає при роботі з паперовими документами. Тому документообіг потрібно переводити на електронну форму.

З метою підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно формувати заходи щодо зростання прибутку. Основних напрямів зростання прибутку можна віднести наступні.

1. Збільшення цін на продукцію. Однак, великий асортимент продукції може створити труднощі щодо практичної реалізації даного напрямку. У цьому зв'язку провідним напрямом зростання цін залишається поліпшення якості продукції.

До напрямів поліпшення якості продукції можна віднести наступні:

- оновлення технологічних процесів виробництва;
- модернізація існуючих та запровадження новітніх і безвідходних технологій;
- моніторинг дотримання якості на всіх стадіях її життєвого циклу;
- формування національних стандартів якості та узгодження їх з міжнародними;
- розробка ефективної системи контролю за якістю готової продукції;

- підготовка висококваліфікованих спеціалістів, спроможних організувати беззбиткове виробництво конкурентоспроможної продукції високої якості.

2. Зниження собівартості продукції. Найбільшими статтями витрат ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» є витрати на сировину і матеріали. Отже, потрібно визначати можливості зниження собівартості за напрямками економії матеріальних ресурсів. Зменшити витрати на сировину і матеріали можна внаслідок придбання більш дешевих матеріалів, потрібно застосовувати найоптимальнішу схему забезпечення виробництва сировиною і матеріалами, укладати угоди з перевіреними постачальниками, використовуючи систему знижок і купувати необхідну сировину за мінімальними цінами. Пошук постачальників, які б продавали сировину та матеріали за нижчими цінами є ризиковий. Придбання більш дешевої сировини та матеріалів матиме негативний вплив на якість продукції, у той час як підприємству необхідно її покращувати, навіть, якщо для цього потребується збільшувати ціни. Найбільш раціональним засобом зменшення витрат на сировину та матеріали є впровадження системи економії. Напрями збільшення прибутку важко зберегти внаслідок впливу зовнішніх факторів. Тому стратегія збільшення прибутку ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» має формуватись за наступними напрямками:

- розширення виробництва внаслідок випуску нових видів продукції;
- формування та запровадження інноваційної політики, використання нових технологій у виробничій діяльності;
- поліпшення якості продукції;
- орієнтація на нові сегменти ринку;
- стимулювання збуту.

3. Впровадження нових методів продажів.

5. Запровадження організаційно-управлінських нововведень.

Отже, отримання стабільного прибутку і забезпечення прийняттого рівня прибутковості є основою ефективного розвитку підприємства, збільшення обсягів випуску продукції, підвищення ринкових позицій, поліпшення добробуту працівників підприємства.

Для успішної реалізації вказаних напрямів потрібно формувати та запроваджувати стратегію зростання прибутковості підприємства.

Практична реалізація стратегії має ґрунтуватись на збільшенні обсягів виручки; зменшенні виробничих витрат; збільшенні норми прибутку на основі підвищення цін.

Підвищення ефективності виробничої діяльності є досить складати процесом. Тому потрібно складати план з підвищення ефективності, який повинен містити наступні розділи.

У першому розділі формується цілі зростання ефективності. Вони повинні бути об'єктивними та реальними. Вони мають бути узгодженими із генеральними цілями підприємства.

У другому розділі плану формується альтернативні варіанти із урахуванням стану ринку та можливостей підприємства. До таких варіантів можна віднести наступні.

1. План підвищення ефективності на основі оптимізації виробничих процесів. Він має включати наступні завдання: оновлення виробничого обладнання, оптимізація виробничих процесів, автоматизація виробництва.

2. План підвищення ефективності на основі удосконалення асортименту підприємства.

У цьому розділі має бути сформований оптимальний план.

У третьому розділі потрібно обґрунтувати доцільність випуску нової продукції, це може бути безлактозне молоко.

У четвертому розділі потрібно провести обґрунтування економічної доцільності даного плану, визначити відповідальних осіб, які мають забезпечувати на управлінському рівні аспекти розробки та реалізації плану.

Висновки до третього розділу. Як висновок, можна підсумувати наступне.

Формування інноваційного напрямку розвитку буде спричиняти перехід до прогресивної технологічної та організаційної структури відновлення та модернізації основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Важливими шляхами підвищення ефективності використання основних засобів є наступні: поліпшення складу, структури та стану основних засобів; удосконалення планування; зниження фондоемності; зростання фондovіддачі; зростання продуктивності роботи та підвищення стимулювання

На ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно запроваджувати заходи щодо економії матеріальних ресурсів. Це може бути забезпечене за рахунок більш повного та раціонального усіх компонентів молочної сировини та більш раціонального використання вторинних ресурсів та відходів, скорочення витрат сировини при заготівлі, транспортуванні, зберіганні і переробці.

З метою підвищення ефективності виробничої діяльності ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно формувати заходи щодо зростання прибутку. Основних напрямів зростання прибутку можна віднести наступні: збільшення цін на продукцію; зниження собівартості продукції; впровадження нових методів продажів; запровадження організаційно-управлінських нововведень.

Для успішної реалізації вказаних напрямів потрібно формувати та запроваджувати стратегію зростання прибутковості підприємства.

Потрібно скласти план з підвищення ефективності. Пропонуються його підрозділи: План підвищення ефективності на основі оптимізації виробничих процесів; План підвищення ефективності на основі удосконалення асортименту підприємства; Обґрунтування доцільності випуску нової продукції; Проведення обґрунтування економічної доцільності даного плану.

ВИСНОВКИ

На основі проведеннях в роботі теоретичних досліджень було встановлено, що основною характеристикою будь-якого господарюючого суб'єкта, котрий функціонує в умовах ринкових відносин, є здійснення ним виробничої діяльності.

Для реалізації усієї сукупності виробничих процесів та здійснення виробничої діяльності на підприємстві формується виробнича система. Можна відзначити двояку характеристику виробничої діяльності. З одного боку вона відображає технологічне призначення, що пов'язане з випуском продукції, що відповідає кількості, якості, термінам поставки на ринку. З іншого боку вона повинна забезпечувати реалізацію названих вимог при мінімальних витратах виробництва. В основі даної вимоги покладено виробничий процес, оскільки саме від нього залежить ефективність функціонування організації. При цьому важливе значення належить таким факторам як стан виробничої бази, достатність виробничих потужностей, технічний та організаційний рівень прогресивності організації виробництва та праці.

Провідним завданням виробничої діяльності підприємства є збереження та розвиток виробничо-економічного потенціалу.

Сутність управління виробничою діяльністю зводиться до вибору виробничої структури підприємства; формування його виробничої потужності; спеціалізації структурних підрозділів, формування технічної підготовки і технічного обслуговування виробництва; встановлення і управління кадровим потенціалом підприємства тощо.

Серед підприємств виробництва молочної продукції в Україні виділяється ТОВ «Криворізький молокопереробний завод».

Одним із найважливіших пріоритетів Товариства є забезпечення показників якості продукції, підвищення рівня конкурентоспроможності на основі модернізації виробничих процесів.

Аналіз балансу ТОВ «Криворізький молокопереробний завод показав, що на кінець 2023 року відзначається зменшення майже за усіма статтями балансу. Чистий дохід від реалізації продукції був збільшений на 0,49%. Собівартість реалізованої продукції була зменшена на 3,78%. Чистий фінансовий результат був збільшений на 2,63%.

Рівень використання матеріальних ресурсів збільшився на 10,34%, що вказує на збільшення питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції.

Фондомісткість основних засобів Товариства у звітному періоді була зменшена на 2,44% порівняно із минулим періодом.

З метою підтримки таких тенденцій у майбутньому потрібно визначити низку пропозицій.

Невід'ємною умовою здійснення виробничої діяльності є забезпечення організації цією діяльністю.

На передній план виходить формування необхідної величини основних засобів, стан яких безпосередньо впливає на кінцеві результати виробничої діяльності підприємства. Найбільш повне та раціональне використання основних засобів спричиняє поліпшення усіх техніко-економічних показників: збільшення продуктивності праці, зростання фондівіддачі, збільшення випуску продукції, зниження собівартості, підвищення рентабельності.

Запропоновано шляхи підвищення ефективності використання основних засобів, які є наступними: поліпшення складу, структури та стану основних засобів; удосконалення планування; зниження фондоємності; зростання фондівіддачі; зростання продуктивності роботи та підвищення стимулювання.

Рекомендовано з метою підвищення ефективності використання основних засобів наступні заходи: удосконалити організацію виробництва та праці; уникати позапланових простоїв; скорочувати час проведення ремонтів; залучення до роботи тимчасово не задіяне обладнання; проводити модернізацію та автоматизацію обладнання;

поліпшувати кваліфікації працівників; удосконалювати техніку й технологію.

Рекомендовано збільшити відновлення основних засобів на основі наступних заходів: проведення технічного переозброєння виробничої діяльності; здійснення реконструкції виробничого процесу; розширення виробничих потужностей.

Рекомендовано підвищення ефективності стану основних засобів ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» пов'язувати із забезпеченням вчасної заміни фізично та морального обладнання, поліпшенням їх структури, своєчасним залученням їх до виробничого процесу на основі придбання інноваційних засобів праці, поліпшенням управління матеріально-технічним забезпеченням, реалізацією ефективних методів організації виробничої діяльності.

Доведено, що на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» потрібно запроваджувати заходи щодо економії матеріальних ресурсів.

Рекомендовано основні умови та напрями раціонального використання матеріальних ресурсів Товариства: вибір матеріалів та сировини, що відповідають конкретній меті їх використання; максимальне використання матеріальних ресурсів; забезпечення високого рівня прогресивності методів технологічності; забезпечення високого професійного рівня працівників та їх зацікавленість в економії матеріальних ресурсів. скорочення відходів і втрат; запровадження прогресивних методів витрат сировини та матеріалів; використання якісних матеріалів та їх замінників.

Запропоновано до напрямів поліпшення управління матеріальними ресурсами віднести наступні: постійно проводити оцінку стану матеріальних ресурсів з метою поліпшення якості інформації для побудови ефективної системи управління матеріальними ресурсами; здійснювати розрахунок оптимальної величини запасав матеріальних ресурсів та проводити фактичну величину означених запасів у відповідність з

оптимальною; запроваджувати сучасні методи планування потреби в матеріальних ресурсах.

Рекомендовано скласти план підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, котрий повинен мати комплексний характер.

Відзначено, що з метою забезпечення потреби підприємства в матеріальних ресурсах потрібно формувати довгострокові угоди з постачальниками ресурсів бажано без посередників. Підкреслено, що доцільним буде впровадження ресурсозбереження.

Запропоновано для ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» використовувати традиційні напрями зниження витрат: зростання обсягів виробництва; підвищення продуктивності праці; економію операційних витрат на виробництво; зменшення цін на сировину та матеріали; зниження технологічних втрат: оптимізацію виробничих процесів.

Запропоновано для ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» обрати стратегію лідерства за витратами.

Запропоновано найбільш актуальні напрями, котрі поставлені перед керівництвом ТОВ «Криворізький молокопереробний завод»: збереження постачальників на основі формування гнучкої та прозорої цінової політики; проведення аналізу стратегії продажів; забезпечення своєчасного виконання замовлень та планування завантаженості виробничих потужностей; забезпечення своєчасного відвантаження тп доставки продукції, оптимізація маршрутів та скорочення витрат на доставку; забезпечення документообігу в умовах обмежень.

До основних напрямів зростання прибутку можна віднести наступні: збільшення цін на продукцію; поліпшення якості продукції; зниження собівартості продукції.

Запропоновано на ТОВ «Криворізький молокопереробний завод» запровадити стратегію збільшення прибутку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер О.О. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. О. О. Адлер, О. Й. Лесько. Вінниця : ВНТУ. 2019. 115 с
2. Аналіз ефективності господарської діяльності підприємства. В.М. Кобелєв. Вісник НТУ «ХП». 2014. № 33(1076). С. 100–111.
3. Антонюк О.П. Економічний аналіз: посіб. Київ : «Ліра-К». 2016. 320 с.
4. Бедринєць М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури. 2018. 292 с.
5. Бабаєв В. Ю. Економічний аналіз : опорний конспект лекцій. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр». 2013. 207 с.
6. Братченко В.Ф. Управління персоналом організації в сучасних умовах Персонал. 2014. № 3. С. 5-10.
7. Воронко О.С. Економічний аналіз: навч посіб. Київ : «Ліра-К». 2016. 280 с.
8. Виробнича діяльність підприємства: сутність та форми організації. – URL : <https://studall.org/all3-37734.html>
9. Виробнича діяльність людини. Отримання знань. URL : <https://disted.edu.vn.ua>
10. Владимир О. М. Економіка та організація виробництва (опорний конспект лекцій для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології». Тернопіль. ТНТУ ім. Івана Пулюя. 2015. 180 с.
11. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навч. посіб. К.: ЦУЛ. 2012. 144 с.
12. Гречко А.В., Балагир, Б.В. Дослідження шляхів підвищення ефективності управління виробничою діяльністю підприємства. Ефективна економіка. № 2. 2016. 20 с.
13. Гонтарева І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Карабіна. 2021. 392 с.

14. Гавриленко О. В. Механізми формування та впровадження операційних стратегій у діяльності аграрних підприємств. Актуальні проблеми інноваційної економіки». 2019. № 2. С. 43–46. URL : http://apie.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/apie_2019_r02_a07.pdf

15. Долішня Т.І., Долішній Б.С. Особливості методів оцінки ефективності управління діяльністю підприємства. Електронний ресурс. Режим доступу:

<http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/4610/1/6066p.pdf>

16. Дунда С. П. Розвиток підприємництва та оцінка факторів, що на нього впливають. Ефективна економіка. № 12. 2016. 16 с.

17. Економіка підприємства: Навч. посібник. Уклад. Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. Київ: НаУКМА. 2018. 343 с.

18. Економіка підприємства: Навчальний посібник. О.М.Бандурка, Є.В.Ковальов, М.А.Садиков, О.С.Маковоз; за заг.ред. О.М. Бандурки. Х.: ХНУВС. 2017. 192 с.

19. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А.; Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ. 2015. 310с.

20. Економічний аналіз. Навч. посіб. В.М. Серединська., О.М. Загородна., Р.В. Федорович. Тернопіль: Астон. 2010. 538 с.

21. Економіка та організація виробництва. Електронний ресурс. Режим доступу: https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/add_disciples_prof/bak/der_Ob/economika.pdf

22. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб. За заг. ред. д.е.н. Н. В. Сментини. К: ФОП Гуляєва В.М. 2019. 320 с.

23. Єрмаков О. Ю. Формування економічно стійкого виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств : монографія. О. Ю. Єрмаков, В. В. Нагорний. К. : Компринт. 2015. 294 с.

24. Єгорова О. В. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю. О.

В. Єгорова, Л. О. Дорогань-Писаренко, О. Ю. Литвин. Полтава : РВВД ПДАА. 2016. 308 с.

25. Жалінська І. В. Становлення сучасних теоретичних положень про організацію в аспекті розвитку науки управління. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2017. № 1. С. 66–71.

26. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: інструменти та управління : колект. монографія. С. І. Дем'яненко та ін. К. : КНЕУ. 2015. 250 с.

27. Ільчук М.М., Коновал І.А., Ус С.І. Методичні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності аграрної сфери. Економіка АПК. 2017. № 5 С. 51 - 57.

28. Конспект лекцій з дисципліни «Виробничий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньо-професійною програмою «Менеджмент». Укл. Кучер М.М. Кам'янське: ДДТУ. 2018. 74 с.

29. Кащена Н. Б., Цуконова О. В. Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011. № 2. С. 128-135.

30. Крохмаль С. С. Управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві. БізнесІнформ. 2012. № 10. С. 109-113..

31. Короткова К.О. Виробнича та операційна діяльність: сучасне трактування сутності та співвідношення понять. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. 2021, № 4. С.29 -35

32. Карпенко Ю.В. Формування операційної стратегії підприємства на засадах концепції життєвого циклу галузі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Випуск 21. Частина 1. С. 103–107.

33. Капінос Г. І., Бабій І. В. Операційний менеджмент : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури. 2013. 352 с.

34. Лінич Л., Волинець І.– Деякі аспекти управління виробничою діяльністю підприємств. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2015. № 2. С. 44–48.

35. Литвин З.Б. Економічний аналіз: Навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка. 2010. 202 с.

36. Лара М.І. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 22(995). С. 168–174.

37. Маренич Т. Г. Методичні підходи до оцінки ефективності використання основних засобів. Електронний ресурс. Т. Г. Маренич, О. А. Луценко. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства : Економічні науки. Вип. 127. Харків: ХНТУСГ. – 2012. Режим доступу : http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_127/05.pdf.

38. Михайленко О. В., Комарицька Н. І. Розроблення операційної стратегії підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Випуск 16, ч. 1. С. 176–179. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/41.pdf

39. Михайловська О.В. Операційний менеджмент : навчальний посібник. К. : Кондор. 2008. 550 с.

40. Матвієнкова О.В. Аналіз сучасних аналітичних методів управління діяльністю підприємства. Бізнес Інформ. 2019. № 9. С. 415–420.

41. Мочона Л.Г. Обґрунтування системи підконтрольних показників виробничо-господарської діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 3. С. 7–13.

42. Макаренко М.В. Формування механізму управління ефективним функціонуванням підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 1. С. 126-135.

43. Небаєва М. І. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Ч.2. Організація виробництва : навчальний посібник. Небава М. І., Адлер О. О., Лесько О. Й. Вінниця : ВНТУ. 2011. 131 с.
44. Новиченко Л. С. Виробнича програма підприємства: зміст, фактори впливу та порядок формування. Науковий вісник Національної академії статистики. 2022. № 1-2. С. 55 - 60.
45. Нікіфорова Л.О. Економіка і організація виробництва. Електронний навчальний посібник. Вінниця. :ВНТУ. 2015. 312 с
46. Олійник Є. В. Управління основними засобами підприємства через призму класичних та сучасних теорій. Актуальні проблеми економіки. № 6 (168). 2015. С. 47-53.
47. Омеляненко Т.В. Виробнича стратегія підприємства : монографія. К. : КНЕУ. 2013. 277 с.
48. Організація виробництва: курс лекцій.. Навч. посіб. для студ. спеціальності 051«Економіка» КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.:О.О. Кожемяченко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. 233 с.
49. Організація виробництва : навч. посібник. В. В. Прохорова, О. Ю. Давидова. Х. : Вид-во Іванченка І.С. 2018. 275 с.
50. Організація виробництва: навчальний посібник. Г.Є. Мазнєв, С.М. Калініченко, І.С. Щербакова, О.В. Грідін; за ред. Г.Є. Мазнєва. Вид. 2-ге випр. і доп. Харків: Вид-во «Майдан». 2013. 604 с.
51. Організація виробництва : підручник. А. І. Яковлєв та ін.; ред.: А. І. Яковлєв, С. П. Сударкіна, М. І. Ларка ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. інт". Харків : НТУ "ХПІ". 2016. 436 с
52. Організація виробництва : підручник. За ред. А.І. Яковлєва, С.П. Сударкіної, М.І. Ларки. Харків : НТУ "ХПІ". 2016. 436с.
53. Організація виробництва. Круш П.В., Подвігіна В.І., Гулевич В.О. та ін. Підручник. К.: Каравела. 2018. 552 с.
54. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2013. № 5. С. 232–236.

55. Павленко, О. П. Аналіз ефективності використання основних засобів в агарних підприємствах. № 5. 2011. С. 56-64.
56. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. За заг.ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга»ю. 2018. 572 с.
57. Процеси та етапи управління модернізацією виробничої діяльності на підприємстві. Бриксіна В.О., Шульгіна Л.М. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. 2016. Випуск 5. С. 137 - 141.
58. Помазан А.В. Ключові фактори організаційної діагностики. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти в умовах глобалізації», ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». №43. 2019. С. 132-135
59. Паршин Ю.І., Паршина О.А. Основи економічного аналізу: Навч. Посібник. Дніпро: «ФОП Дробязко С.І.». 2020. 180 с.
60. Руда Р.В. Аналіз ефективної діяльності підприємства: необхідність та методика. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2012. № 4(20). С. 109–111.
61. Райсс М. Оптимальна складність управлінських структур. Проблеми теорії і практики управління. 2014. № 5. С. 14-16.
62. Синицина Г.А., Рачкован О.Д. Основи бізнесу та підприємницької діяльності : конспект лекцій. Харків : ХДУХТ. 2019. 93 с.
63. Самбурська, Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ. 2015. 289 с.
64. Стельмащук, А. М. Стратегія розвитку і підвищення ефективності використання основних засобів м'ясопереробних підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 9. Частина 1. 2014. С. 173–176.

65. Спільник І.В., Загородна О.М. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів економічних спеціальностей). Тернопіль: ТНЕУ. 2012. 432 с.

66. Ткаченко А. М., Задніпряна Т. С. Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Том 1. № 10 (2014). 2014. С. 51-55.

67. Тарасюк Г., Грибик Ю. Управління операційним прибутком підприємств каменевидобувної промисловості. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2011. № 2(56), Ч. 2. URL : <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/64442/60222>

68. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: практикум . Київ: «Ліра-К». 2016. 296 с.

69. Талюпа Н. Сучасні підходи до удосконалення технології управління .Інвестиції: практика та досвід. 2015. №8. С. 49-50.

70. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС. 2016. 424 с

71. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: навч посіб - 2-е вид випр. і доп. Київ: «Ліра-К». 2016. 240 с.

72. Череп А.В. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ : Кондор. 2005.160 с.

73. Шубіна С.В., Торяник Ж.І. Економічний аналіз: практикум. Київ: «Знання». 2007. 230 с.

74. Юрчишена, Л. В., С. М. Волинець С. М. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. Ефективна економіка. № 8. – 2011. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=668>.